ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year.......$2.00 | To Europe:
half year........1.00 | per year.......$2.50
single copy.......05 | half year.......1.25

СВОБОДА

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік.........$2.00 | До Европи:
на пів року.....1.00 | на рік.........$2.50
поод. число.......05 | на пів року.....1.25

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 16-го жовтня 1913. Ч. 42. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, October 16, 1913. N. 42.

ПРОТОКОЛ

з річного засїданя Гол. Уряду Руского Нар. Союза в Америцї

відбувшого ся на днях 9, 10, 11 і 12 вересня 1913 р. в містї Buffalo, N. Y.

(Дальше).

Ч. Від.	Чл. на ціле посм.	Чл. на пол. посм.	Разом
287.	18	—	18
288.	29	1	30
289.	26	6	32
290.	18	6	24
291.	11	8	19
292.	34	26	60
293.	53	2	55
294.	26	3	29
295.	24	2	26
296.	28	8	36
297.	23	1	24
298.	37	—	37
299.	32	—	32
300.	51	17	68
301.	29	36	65
302.	16	—	16
303.	16	—	16
304.	41	—	41
305.	19	2	21
306.	12	9	21
307.	11	8	19
308.	16	5	21
309.	14	6	20
310.	46	—	46
311.	8	4	12
312.	25	18	43
313.	28	—	28
314.	11	—	11
315.	8	4	12
316.	2	29	31
317.	26	10	36
318.	27	11	38
319.	2	30	32
320.	16	2	18
321.	5	8	13
322.	11	2	13
323.	11	22	33
324.	19	4	23
325.	45	2	47
326.	27	8	35
327.	34	3	37
328.	16	5	21
329.	29	—	29
330.	18	16	34
331.	28	—	28
332.	32	2	34
333.	7	5	12
334.	3	7	10
335.	22	—	22
336.	3	22	25
337.	24	2	26
338.	52	3	55
339.	22	6	28
340.	10	9	19
341.	26	6	32
342.	11	19	30
343.	14	—	14
344.	23	—	23
345.	26	—	26
346.	9	—	9
347.	21	2	23
348.	13	5	18
349.	17	—	17
350.	16	10	26
351.	6	4	10
352.	21	—	21
353.	16	4	20
354.	8	13	21
355.	12	4	16
356.	21	1	22
357.	17	—	17
358.	14	3	17
359.	17	6	23
360.	18	3	21
361.	15	3	18
Разом	15.429	2.479	17.908

Слїдуючі нові відділи приступили до Р. Н. Союза в Америцї від послїдної Гол. XII. Конвенциї Р. Н. Союза, то є за час одного року.

22. Тов. Богдана Хмельницького, Бруклин, Н. Й. 15
31. Бр. сьв. Волод., Сенека, Н. Й. 18
59. Бр. сьв. Благов. Деслодж, Мо. 13
64. Тов. „Запорожська Січ" Лонг Айленд Сіти, Н. Й. 15
67. Тов. „Зап. Січ", Ансонія, Конн. 24
68. Бр. сьв. О. Ник., Мілвокі, Віс. 25
71. Сестр. Успенія Пресьв. Діви Марії, Маганой Плейн, Па. 37
137. Тов. Богд. Хмельн., Істон, Па. 17
200. Бр. сьв. Йосифа, Вудгевен, Н. Й. 24
231. Бр. сьв. Михаїла, Ашлей, Па. 22
238. Бр. сьв. Василія Великого, Віндсор Лакс, Конн. 22
240. Сестр. сьв. Ольги, Шікаґо, Ілл. 20
290. Сестр. Непор. Зачат. Пресьв. Діви Марії, Балтимор, Мд. 22
302. Бр. сьв. Стеф., Трентон, Н. Дж. 18
309. Бр. сьв. Дмитрія, Спракюз, Н. Й. 12
317. Тов. „Зап. Січ", Спракюз, Н. Й. 20
329. Бр. сьв. Пр. Ілії, Лічбурґ, Па. 26
331. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Геетінґс, Па. 14
332. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Раритан, Н. Дж. 33
333*). Бр. „Християнська Любов", Ракфорд, Ілл. 17
333. Бр. сьв. О. Ник., Пітсбурґ, Па. 12
334. Тов. „Просьвіта", Вестбурн, Н. Й. 15
335. Сестр. Усп. Пресьв. Діви Марії, Сайкевіл, Па. 20
336. Тов. „Сокіл", Клівленд, О. 17
337. Сестр. Непор. Зачат. Пр. Діви Марії, Скрентон, Па. 15
338. Бр. сьв. Апост. Петра і Павла, Монесен, Па. 30
339. Бр. сьв. Василія Велкого, Філадельфія, Па. 16
340. Тов. „Запор. Січ", Бервік, Па. 15
341. Бр. сьв. О. Ник., Клівленд, О. 20
342. Тов. „Запорожська Січ", Картерет, Н. Дж. 22
343. Сестр. Успенія сьв. Анни, Едвардсвіл, Па. 13
344. Бр. сьв. Отця Николая, Бовндбрук, Н. Дж. 22
345. Бр. сьв. О. Ник., Ваяно, Па. 22
346. Тов. „Зап. Січ", Ст. Клер, Па. 15
347. Бр. сьв. Вас. Великого, Мілвіл, Н. Дж. 20
348. Бр. сьв. Апост. Петра і Павла, Ютіка, Н. Й. 14
349. Бр. сьв. О. Николая, Оклей, Па. 13
350. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Стамфорд, Конн. 19
351. Бр. сьв. Володимира, Бріджтон, Н. Дж. 16
352. Сестр. сьв. Анни, Шікаґо, Ілл. 16
353. Бр. сьв. Георгія, Майнерсвіл, Па. 17
354. Бр. сьв. О. Никол., Гервей, Іл. 19
355. Тов. „Зап. Січ.", Ст. Джозеф, Мо. 16
356. Бр. сьв. Петра і Павла, Гуптінґтон, Інд. 14
357. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Нортумберленд, Па. 17
358. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, Фейрфілд, Конн. 15
359. Тов. ім. Богдана Хмельницького, Клівленд, О. 28
360. Бр. сьв. Івана Хрестит., Лідвуд, Мо. 23
361. Сестр. Пр. Д. М., Донора, Па. 23

Від 1-го вересня 1912 р. до 31 серпня 1913 р., то значить в протягу одного року, до Р. Н. Союза приступило 49 нових відділів з числом 933 нових членів.

Слїдуючі відділи зістали розвязані Гол. Урядом Р. Н. Союза задля браку відповідного числа членів, згідно з § 141, а членам розвязаних відділів Гол. Уряд видав переступні листи з правом приналежаня статутам Р. Н. Союза.

50. Бр. сьв. Івана Хрестит., Деслодж, Мо. 3
67. Бр. сьв. Арх. Мих., Бутлер, Па. 4
71. Бр. сьв. Ів. Хрестителя, Грейт Медовс, Н. Дж. 5
137. Бр. сьв. Георгія, Лакаванна, Н. Й. 5
200. Сестр. Неп. Зач. Пр. Діви Марії, Спракюз, Н. Й. 5
290. Бр. сьв. О. Николая, Клеркебурґ, В. Ва. 2
309. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Клейвіл, Н. Й. 8

*) Відділ 333, в Ракфорд, Ілл., зістав виключений з нашої організації в два місяці по приступленю до Р. Н. Союза, згідно зі статутом § 153. Часть членів сего виключеного відділу отримала, на внесену просьбу до Головного Уряду Р. Н. Союза, переступні листи і зістали приняті до 106-го відділу Р. Н. Союза.

Відділ 309, в Клейвіл Н. Й., зістав розвязаний по причині браку праці членам в місци осідку відділу, так що члене мусіли розїхатись глядати праці по инших місцевостях. Головний Уряд Р. Н. Союза, принявши до відома прикре положене членів згаданого відділу, видав всім членам переступні листи, а відділ 309 розвязав.

Слїдуючі відділи зістали виключені з Р. Н. Союза згідно зі статутом організації § 153.

22. Бр. Трох Сьвятих, Нескеговінґ, Па. 25
31. Бр. сьв. Арх. Михаїла, Ілінор, Па. 29
333. Бр. Християнська Любов, Ракфорд, Ілл. 7

Слїдуючі відділи злучили ся, згідно з §§ 138—9.

В. 68. Бр. сьв. Григорія Богослова з відділом 10. Бр. сьв. Петра і Павла — оба відділи в Ансонії, Конн.

Відділ 240. Тов. Січ з відділом 143 Бр. сьв. Димитрія — оба відділи в Віндбер, Па.

Від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 р. в Р. Н. Союзі розвязано відділів 7, виключено 3, злучило ся 2. — Разом 12 відділів.

Виказ приступивших членів до Р. Н. Союза в Америцї за час від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 р.

Ч.	Місяці	Рік	Принято нових	Принято з пер.	Прийшло з пер. лист.	Разом
1	Верес.	1912	391	55	23	469
2	Жовт.	„	396	84	41	521
3	Падол.	„	431	38	33	502
4	Груд.	„	775	83	50	908
5	Січень	1913	488	53	60	601
6	Лютий	„	434	58	76	568
7	Марець	„	488	70	49	607
8	Цьвіт.	„	333	49	42	424
9	Май	„	339	54	43	436
10	Черв.	„	449	53	32	534
11	Липень	„	544	78	54	676
12	Серп.	„	448	68	42	558
	Разом		5516	743	545	6804

Від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 р. разом принято нових членів 5.516
Разом принято наново 743
Разом прийшло з перест. лист. 545

Загальне число приступ. членів 6.804

Виказ суспендованих, вичеркнених і т. п. членів з Р. Н. Союза в Америцї за час від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 року.

Ч.	Місяці	Рік	Суспендов.	Вимазано	Взяло пер. лист	Виступило	Виїхало до краю	Умерло	Разом
1.	Верес.	1912	126	108	27	4	15	6	286
2.	Жов.	„	134	69	41	5	21	6	276
3.	Падол.	„	145	45	34	4	13	9	250
4.	Груд.	„	119	52	59	9	16	8	263
5.	Січ.	1913	105	42	47	8	30	11	243
6.	Лют.	„	150	61	85	7	20	9	332
7.	Мар.	„	124	58	59	7	34	14	296
8.	Цьвіт.	„	152	51	40	3	28	21	295
9.	Май	„	168	75	47	—	26	11	327
10.	Черв.	„	190	74	41	7	26	11	349
11.	Лип.	„	233	61	67	—	39	17	417
12.	Серп.	„	137	62	53	6	32	15	305
	Разом		1.783	758	600	60	300	138	3.639

Від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 р. разом суспендовано всїх членів 1.783
Разом вичеркнено всїх членів 758
Разом взяло перест. листи членів 600
Разом виступило самі членів 60
Разом виїхало до стар краю чл. 300
Разом померло всїх членів 138

Загальне число відступивших 3.639

Подрібний виказ і рух членів Р. Н. Союза в Америцї після кляс (посмертного).

Члени Р. Н. С. на ціле посмертне (кляса А.).

Місяць і рік	Число членів в поч. місяця	Принято нових	Принято на ново	Прийшло з пер. л.	Прийшло з пів посм.	Суспендовано	Вимазано	Взяло перест. лист	Перейшло на пів посм.	Виступ.	Виїхало до краю	Умерло	Ч. членів з кінц. міс.
1912 р.													
Верес.	12715	325	44	21	14	93	83	23	3	3	14	6	12894
Жовт.	12894	302	72	38	17	101	53	34	2	3	16	6	13108
Падол.	13108	322	30	29	10	97	31	27	2	2	8	8	13324
Груд.	13324	594	70	46	20	85	44	55	1	5	15	7	13842
1913 р.													
Січ.	13842	363	32	52	11	92	35	40	1	7	23	11	14091
Лют.	14091	339	51	75	19	111	41	83	3	6	18	7	14306
Мар.	14306	394	56	43	16	86	34	49	2	5	26	13	14600
Цьвіт.	14600	244	35	32	9	103	43	28	3	3	21	21	14698
Май	14698	233	45	38	9	133	57	44	2	—	25	11	14751
Черв.	14751	347	40	30	16	145	49	29	1	5	19	9	14927
Лип.	14927	469	69	47	15	172	46	59	3	—	30	16	15201
Серп.	15201	364	56	37	10	101	48	47	4	5	20	14	15429
	12715	4296	600	488	166	1319	564	518	27	44	235	129	15429

З днем 1-го вересня 1912 р. число членів Р. Н. Союза на ціле (кл. А.) посмертне виносило 12.715

З днем 31-го серпня 1913 р. число членів Р. Н. Союза, на ціле (кл. А.) посмертне виносило 15.429

Значить число членів кл. А. побільшило ся в протягу одного року о 2.714

Члени Р. Н. С. на половину посмертного (кляса Б.

Місяць і рік	Число членів з поч. місяця	Принято нових	Принято на ново	Прийшло з перест. лис.	Прийшло з цїл. посм.	Суспендов.	Вимазано	Взяло пер. лист	Перейшло на ціле посм.	Виступило	Виїхало до краю	Умерло	Число членів з кінц. місяця
Вер. 1912 р.	2028	66	11	2	3	33	25	4	14	1	1	—	2034
Жовт.	2032	94	12	3	2	33	16	7	17	2	5	—	2063
Падол.	2063	109	8	4	2	48	14	7	10	2	5	1	2099
Груд.	2099	181	13	4	1	34	8	4	20	4	1	1	2226
Січ. 1913 р.	2226	125	21	8	1	13	7	7	11	1	7	—	2335
Лют.	2335	95	7	1	3	39	20	2	19	1	2	2	2356
Мар.	2356	94	14	6	2	38	24	10	16	2	8	1	2373
Цьвіт	2373	89	14	10	3	49	8	12	9	—	7	—	2404
Май	2404	106	9	5	2	35	18	3	9	—	1	—	2460
Черв.	2460	102	13	2	1	45	25	12	16	2	7	2	2469
Лип.	2469	75	9	7	3	61	15	8	15	—	9	1	2454
Серп.	2454	84	12	5	4	36	14	6	10	1	12	1	2479
	2028	1220	143	57	27	464	194	82	166	16	65	9	2479

З днем 1-го вересня 1912 р. число членів в Р. Н. Союза на пів (кл. Б.) посмертного виносило 2.028

З днем 31-го серпня 1913 р. число членів Р. Н. Союза на пів (кл. Б.) посмертного виносило 2.479

Значить число членів (кл. Б.) в протягу одного року побільшило ся о 451

Загальне зіставленє по місяцам від 1-го вересня 1912 р. до 31-го серпня 1913 р.

Число	Місяць	Рік	З початком місяця ч. членів	Прибуло	Убуло	З кінцем місяця ч. членів
1.	Вер.	1912	14.743	469	286	14.926
2.	Жовт.	„	14.926	521	276	15.171
3.	Падол.	„	15.171	502	250	15.423
4.	Груд.	„	15.423	908	263	16.068
5.	Січ.	1913	16.068	601	243	16.426
6.	Лют.	„	16.426	568	332	16.662
7.	Мар.	„	16.662	607	296	16.973
8.	Цьвіт.	„	16.973	424	295	17.102
9.	Май	„	17.102	436	327	17.211
10.	Черв.	„	17.211	534	349	17.396
11.	Лип.	„	17.396	676	417	17.655
12.	Серп.	„	17.655	558	305	17.908
				6804	3639	

З днем 1-го вересня 1912 р. в Р. Н. Союзі було всїх членів 14.743

З днем 31-го серпня 1913 р. число членів в Р. Н. Союзі виносило 17.908

Впротягу одного року Р. Н. С. побільшив ся о 3.165

До „Руського Молодечого Союза в Америцї", належать слїдуючі відділи:

(числа відділів і назви місцевостий).

1. Шамокін, Па.
2. Мт. Кармел, Па.
3. Олифант, Па.
4. Джерзи Сіти, Н. Дж.
5. Мт. Кармел, Па.
6. Макаду, Па.
7. Елмайра, Гайтс, Н. Й.
8. Ст. Клер, Па.
9. Ансонія, Конн.
10. Водербури, Конн.
11. Йонкерс, Н. Й.
12. Ст. Луїс, Мо.
13. Ленсфорд, Па.
14. Вест Павлет, Вт.
15. Сімор, Конн.
16. Джесуп, Па.
18. Гомстед, Па.
19. Шамокін, Па.
20. Травгер, Па.
22. Глен Лайон, Па.
23. Маганой Плейн, Па.
24. Рон, Па.
25. Бреслав, Па.
26. Нортгемптон, Па.
27. Вітней, Па.
28. Скатдейл, Па.
29. Чісголм, Мінн.
30. Обурн, Н. Й.
31. Спракюз, Н. Й.
32. Кінгстон, Па.
33. Пасейк, Н. Дж.
34. Сімпсон, Па.
35. Філядельфія, Па.
36. Плимавт, Па.
37. Ембрідж, Па.
38. Мікіспорт, Па.
39. Пітсбурґ, Па.
40. Карнегі, Па.
41. Реймі, Па.
42. Лайсенрінґ, Па.
43. Балтімор, Мд.
44. Дунло, Па.
45. Форд Сіти, Па.
46. Елізабет, Н. Дж.
47. Ню Йорк, Н. Й.
48. Бутлер, Па.
49. Джерзи Сіти, Н. Дж.
50. Алден, Па.

(Дальше буде).

C228

ДОПИСИ.

З Ford City, Pa.

Архієрейське посьвячене церкви у Форд Сіти, Па.

Неділя, дня 21-го вересня 1913, позістане на довго в памяти фордсітських Русинів. Того дня відбуло ся торжественне посьвячене нової церкви Преосьвященним Владикою, С. Ортинським. Вже в суботу виставили Русини дві тріюмфальні, красно прибрані брами, на яких з далека виднілись руські написи: на одній „Витай нам Владико", а на другій „Владико благослови!"

В суботу вечером приїхав Преосьвященний до Форд Сіти. На зелізничім пероні очікували Владику сьвященики обох обрядів і братства з орхестрою. Серед величавого походу приїхав Владика четвернею красних білих коний аж перед тріюмфальну браму, де достойного Гостя очікувало місцеве церковне братство з хоругвами. Тут повитав Преосьвященного в імени парохії секретар п. Семан Баль словами:

„Високопреосьвященний Архієрею! Зі щирим серцем, руським звичаєм хлібом і сілю Тебе витаєм. Витай, наш Князю, на тій чужині, витай Владико в руській родині. Ми вийшли, як діти, на зустріч тата, тож най зрадіє нашая хата. В наші пороги Ти днесь вступи і на лучшу долю нас благослови".

За хвилю війшов Владика в церков, де на порозі місцевий парох, вручаючи ключі від церкви, повитав Владику короткою промовою, почім началось богослужене. По богослуженю Владика промовив кілька теплих слів до зібраних, а відтак оповіщено порядок богослуженя на слідуючий день. — В неділю рано по утрени о год. пів до 10-тої розпочалось посьвячене церкви, а відтак наступила архієрейська Служба Божа. На Службі Божій були присутні крім руських сьвящеників, також сьвященики: німецький, словацький і польський, а також всі німецькі, словацькі і польські братства з Форд Сіти. Братство Успенія Пресв. Богородиці з Ойл Сіти, Па., прислало від себе $20.00, за що на сім місци церковний комітет складає йому найсердечнійшу прилюдну подяку. Підчас посьвяченя церкви і підчас великої Служби Божої сьпівав прекрасно хор з Пітсбурга, Па.

По Службі Божій Владика промовив до людий, а його зворушаючі слова витиснули всім слези з очий. — Пополудни, по скінченій вечерни розпочав ся в німецькій гали, о год. пів до 7-мої, діточий вечерок, даний в честь Епископа; на якім виступав також хор з Пітсбурга. По привитаню Епископа мала дівчинка Марія Барна, убрана в народний стрій, вручила Епископови китицю живих цьвітів. Відтак наступили гарні сьпіви і деклямації дітий. Велика подяка належить ся пітсбурському Боянови, що своєю участию причинив ся до звеличеня того торжества.

Так закінчилось торжество посьвяченя нової церкви в Форд Сіти, Па.

Руська парохія у Форд Сіти невеличка, однак щира жертволюбивість парохіян і взірцева господарка настоятеля церкви, совітника о. Вациниша, зробили се, що тутешні Русини можуть нині повеличати ся просторою, мурованою, красно пристроєною церквою, до якої вірні члени нашого народа що неділї і сьвята будуть спішити, щоби перед престолом Всевишнього упросити ласки для себе і для цілого руського народа.

В. Булик.

МАНДОЛІНА.

Василь Підпенюк і Гриць Соловій пили горівку, а Микола Волох пив пиво, бо від горівки і гараку присяг ще перед двома роками, як у бійці ребро йому зломили. Всі три говорили про сільські новини, про дітий і засіви, та переповідали собі се, що зачули від людий або з часописий. Все статочно, помалу і поважно, без образи Божої і людської.

Аж надійшов до коршми Іван Костишин і приніс лист від свого сина, що вчив ся в учительській семінарії в С. В. листі була бесіда про Волохового сина, також ученика семінарії. Про се й пішла тепер розмова між господарями, вже не така мила як доси.

— Прочитайте лист, коли ласка — попросив Волох. — Добре що пише про мого Стефана?

— Не дуже.

Правду сказати, Волох про свого сина у школі зовсім не дбав і лишив його на власну поміч та на ласку людий, але в серци своїм він завсїгди тішив ся, що син його вийде в люди, і тому стревожив ся, як почув немилу вістку.

— Щож там такого?

— А таке, що ваш Стефан на манівці зійшов. З якоюсь мандоліною уже по місті водить ся і навіть спить. Невістку будете мати.

— Що ви не кажете?!

— А так! Ось тут в листі пише мій син; я вам прочитаю: „Я граю на скрипці, а Волохів Стефан має дуже красну мандоліну і так в ній залюбив ся, що не розлучає ся з нею і навіть, як іде спати, то кладе її коло себе. Часом і по місті ходить з нею разом".

— Чи чував хто таке?! — застогнав Волох як ранений.

— Адже йому не більше як вісімнайцять років тай таке вже починає! З Маґдалінами водить ся! Що з цего буде?

— Пропаде хлопець! — сказав коротко Василь Підпенюк.

Соловій додав:

— Но, знаєте, куме, у великім місті всякі дївки бувають. Вітрогони, — не вам казати. Чіпить ся така Маґдаліна хлопця... то се то те... вичекає, поки до хліба дійде, а потім бери, чи хоч чи не хоч! І до суду запізве, як не схоче. А сама ґрейцара при душі не має та ще й ганьба на всю фамілію, бо ледащо.

А Костишин доповів:

— Ви би, сусідо, поїхали та подивили ся. Шкода хлопця!

Вся радість, яка від пива і розмови призбирала ся в душі Волоха за попередну годину, тепер щезла. Він важко встав зза стола і сказав твердо: „Я душу виру з него!"

Заплатив і пішов зажурений до хати. Дома розповів все жінцї і смуток його ще побільшав, як побачив, що жінка заломила руки і почала плакати. Поплакавши, вона порадила також, поїхати до сина. Добре, що в хаті валяв ся ще деякий гріш за продані поросята, і жінчиної поради можна було послухати.

На другий день по полудни Волох був уже в місті С. Приїхав зелізницею. Він знав, що син живе у якогось возьного від суду, але як сей возьний називає ся і при якій улиці мешкає, сим він доси не цікавив ся, бо не мав гадки відвідувати сина. Тому зо дві години блукав від суду до семінарії і назад, заким припадком від якогось Стефанового товариша довідав ся, куди має іти.

Сердитий і втомлений застукав до комнати свого сина, де було чути голос мандоліни.

— Татуньо! — скрикнув син радісно, побачивши батька, поклав мандоліну на ліжко і припав до батьківської руки.

В голосі Стефана було стілько невинної радости, що старий Волох спершу на хвилину злагіднів. Але в нім за цілу добу назбирало ся за богато гніву, щоб віддазу подобріти; тому наперед розглянув ся по убогій студентській комнаті з чотирма ліжками і столом по середині і, коли нікого не побачив, на щирий привіт сина відповів дуже прикро:

— Слухай, волоцюго! Кажи мені щиру правду, що є з тою Маґдаліною, що ти з нею по місті водиш ся на встид, на ганьбу, на публїку?

— Якою Маґдаліною?! — здивував ся син і зараз здогадав ся. — Чи не мандоліну маєте ви на гадці?

— Все одно, як називає ся, але як ти сьмієш з такими дївками волочити ся по місті?! Костишин писав, що він грає на скрипці, коли має час, а ти на публїку найшов собі якусь Мандоліну...

— Ха! ха! ха! — засьміяв ся син. — А от моя мандоліна на ліжку! Се не дївчина, тілько інструмент.

Старий батько не повірив зразу і ще й розсердив ся.

— Що?! Ти мені старому будеш баки забивати?! Нїби я не чув, що є Маґдаліна чи Мандаліна?! Кажу тобі, попамятаєш ти мій кулак!

— Алеж, татуню! Ви сего не зрозуміли! І я на скрипці граю — ось моя скрипка! — але я купив собі ще й мандоліну, отсей інструмент, і граю. Дуже менї подобає ся. Тут зараз прийдуть мої товариші і ми вам заграємо.

— Заграй такому дурневи, як ти сам, а не менї! — відповів батько твердо, але вже зовсім втратив певність, чи по його боцї правда, чи по синовім, сїв на крісли і замовк.

— Якже я вас переконаю? — говорив тимчасом син. — Спитайте людий, коли не вірите! Ви такого інструменту ще не бачили і не чули, як називає ся, тай тому... Ось уже йдуть! Ми маємо пробу.

На улиці ученики-мандолїсти грали марша і йшли просто до Стефанової комнати. За хвилину було вже їх тут у комнаті разом зі Стефаном вісім і шістьох з них мали то більшу то меншу мандоліну, а два мали ґітари.

Великий сьміх настав, коли Стефан розповів товаришам батькове підозрінє. Всї обступили старого з інструментами і, не умовивши ся, заграли такого завзятого марша, що аж мурашки поза плечі ходили. Старий Волох хотів видобути ся з громади веселих хлопців, троха ще сердив ся, але по лици його розливала ся щораз більша радість і він вкінци засьміяв ся.

— То се мандоліни?!

— Мандоліни, мандоліни, не Маґдаліни — говорили весело хлопці. — Ви не чули ще такого?

— Звідки мав чути? А се файне! От би таку музику на весїлє! Ну, заграйте ще що!

Старий сїв собі з боку на синовім ліжку, а хлопцї посідали навколо стола, розіклали підпори на ноти і почали грати. Стефан стримував їх, то казав далї грати — батько зрозумів, що син тут провідником.

Грали добру годину. Уже старому аж навкучило ся і він трохи не задрімав, але з серця його за той час зовсім уступила ся злість і натомість зайшли туди тихе вдоволенє і безжурність... Не пропаде син!

На другий день він був уже у себе в селї. Тут так довго не міг утихомирити ся, поки не найшов Костишина і Соловія і не розповів їм, що бачив.

— Тілько-м дурно видав гроші на дорогу через вас — нарікав він.

— А невістка гарна? — питав ся Соловій.

— Та яка там невістка?! Мандоліна се інструмент, а не дївчина. Оттак як половина видовбаного гарбуза з покришкою і ручкою, на тім струни і по тих струнах тре ся таким патичком. Се кладуть на живіт — оттак-о! — (Волох показав на собі) — тут ліва рука перебирає, а тут права, сюди й туди. А є ще маґдаліни і більші, такі, як корито, тілько позагинані, — то на цих пальцями перебирає ся і вони мають грубший голос. Там у сина була їх ціла громада. Грали менї до самого вечера, як на весїлю. А ви таке вигадали на мою дитину! Як чого не розумієте, то не ганьбіть менї хлопця!

— Всяке люди вигадують — боронив ся Костишин. — Хто там все може знати! Але ви не дуже вірте; може воно так, а може й нї.

О. М.

Оскар Вайлд.

Казка про велита-самолюба.

Кождого пополудня діти, що вертали зі школи, бігли в огород велита і там забавляли ся.

Огород великий і гарний, потапав у мягких филях вічно молодої трави. Сям і там іскрили ся серед лагідної зелени барвисті квітки, як звізди, тут знова пишало ся двайцять бересків, що весною вкривали ся біло-рожевим цьвітом, а в осени вгинали ся під богатством золотих овочів. А громади пташні, укритої в гилях дерев, так радісно видзвонювали трелі, що під їх чаром діти раз-у-раз переривали забаву, аби слухати. І тоді вони, з іскрами радости в очах, кликали: „Які ми тут щасливі!"

Та одної днини велит вернув домів. Був він в гостях у свого приятеля, рогатого людожера, округло сім літ. А коли тих сім літ минуло, сказали собі були вже все, що взагалі мали сказати. Велит вже з роду був ворогом зайвої балаканини, отже й рішив ся опустити приятеля й вернути до свого замку. Але тут — нечуване! — застав розбавлену громадку дітий, що пибали по його огороді. Міг слушно обуритись.

— Чого вам тут треба? — гукнув так остро, що діти втекли. — Се мій огород! І крім мене самого, нікому тут бавити ся не вільно!

І окружив свій огород високим муром, а на виднім місци прибив таблицю з написю: „Вступ заборонений!"

Був то великий самолюб — той велит.

Бідні діти не мали тепер місця, пригожого для веселих забав. Стрібували забав на дорозі, але там була курява і остре камінє. Смутні снували ся попід високим муром огороду і згадували минуле щастє.

Настала весна і всюди лунали сьпіви птахів. Тільки в огороді самолюбного велита все ще лютувала зима. Пташня держала ся з далека від огороду, бо не було там дітий, а дерева забули за цьвіти. Раз, правда, якийсь цьвіт висунув свою головку з почорнілої трави, але побачивши таблицю з грізною написю, зажурив ся горем дітий, тривожно склонив ся й заснув.

Тільки мороз і сніг тїшили ся зимою в огороді: „Весна забула за сей кут, отже цілий рік будемо тут жити" Сніг накрив траву великим білим плащем, а мороз маловав сріблом усі дерева. Запросили також до себе в гостину північний вітер. То був ствір; цілий день шибав собою по огороді, як скажений, то перевертав комини. „Гарно тут живе ся, — гортів — щоб тільки граду до компанії!" І прийшов град. Притьмом почав бити по криші замку, так що побив усї дахівки.

— Погані часи! — бурмотів велит, визираючи вікном — колиж то скінчить ся вже та навісна зима. І потішав себе, що леда день воно змінить ся.

Але ні весна, ні літо не прийшло. Вже й осінь дала всім огородам золотисті овочі, тільки огородови велита овочів не дала, ні одніссенького. „Самолюбє мусить бути покаране", — шуміла осінь. Тому й панувала в огороді велита безнерервна зима, а мороз і сніг і північний вихор і град гуляли в неконьнім танци довкола засохлих почорнілих дерев.

Одного ранка збудила велита така чудова, солодка музика, що йому здавало ся, неначеб коло його замку переходили надворні музиканти короля. А то був тільки щебет найзвичайнійшої собі чечіточки за вікном. І на диво, в сїйже хвили град перестав бити собою, північний вихор урвав своє дике витє, а у воздусі проніс ся розкішний запах.

— Тож се весна! — скрикнув велит і станув при вікні.

І щож там побачив? Диво дивенне.

На кождім дереві сидів дітвак. І зраділи дерева видом дітий і на радощах покрили ся буйним, кучерявим цьвітом. Громада птахів літала довкола цьвірінькаючи весело; зазеленіла трава, квітки повихилювали свої головки і сьміяли ся. Правдива розкіш.

Але в одній закутині огорода зима ще панувала в повній силі. Там під деревом стояло маленьке хлопя. За мале було, щоби дістати ся на дерево, тож ходило воно довкола ния і ревно плакало. А дерево було покрите снігом, а гилем його шарпав дикий вихор. „Підлізь, малий, — шептало дерево і спустило одну галузь дуже низько. Але хлопя було за мале.

На сей вид розтаяло ся серце велита.

„Який-же з мене був самолюб" — подумав — аж тепер бачу, чому подих весни не діставав ся до мого огороду. Посаджу хлопя на само верхівє дерева, а потім розкину мури й віддам огород дітям на забаву раз на все". Давне самолюбє гризло його сумлїнє.

Хильцем зійшов велит до огороду, та діти, добачивши його, перепудили ся і повтїкали. І в огороді знов запанувала зима. Діти втекли, лишив ся тільки той заплаканий хлопчина, що зо слїзми в очах не добачив був велита.

І підкрав ся до него зтиха велит, підняв його в гору і посадив високо на дереві. І в мить дерево вкрило ся буйним барвистим цьвітом, надлинули пташки, посідали довкола хлопчини й сьпівали голосно і гармонійно. І простер хлопчина свої рученята, обіймив велита за голову і поцілував його. А коли се инші діти побачили, прибігли знов, а разом з ними прибула й весна.

— Тепер мій огород належить до вас, дїтоньки, — сказав лагідно велит, узяв келеп і розторощив мур на дрібні кусники.

І діти бавили ся цілий день, а вечером пішли юрбою до велита з подякою за гостину.

— Деж подів ся ваш малий товариш, той, котрого я посадив був на дереві? — питав велит, бо полюбив хлопця за те, що поцілував його. — Скажіть йому, щоби завтра конче прийшов до огороду.

Але діти сказали, що не знають, де той хлопець, і ніколи його перед тим не стрічали. Велит посмутнів.

З того часу діти кождої днини приходили в огород велита. І велит бавив ся з ними. Але незвісного хлопця між ними не було. Велит любив, правда, цілий гурток, однак дуже банував за первшим своїм молодим приятелем і повторяв заєдно: „Коби я знов побачив його!"...

Минули літа. Велит постарів ся й ослаб. Не пустував уже з дїтьми; сидячи в своїм великанськім фотелі, він тільки здалека приглядав ся дітям і радів їх щастєм. „Богато квіток у мене в огороді, але найкрасші квітки — се діти".

Настала зима. Сніг іскрив ся на далеких полях, у снігу потапав огород велита. Не нарікав тепер велит на зиму, бо був певний, що весна, покріплена сном, прокинеть ся небаром знов — ясна і сонішна. Одного білого ранка підійшов він до вікна, щоби глянути на огород. Нагло... протер очи раз і другий і глядів — глядів — ген, у закутині огорода одно-одніське дерево було вкрите золотими овочами і сріблистим листєм, а під деревом, як тоді — стояв той малий хлопчина.

Втішений велит вибіг привитати хлопця. Та коли підійшов до нього вже зовсім близько, спалахнув і схвильований скрикнув з люти:

— А хто-ж то посьмів скривдити тебе?

На долоних і ніжках хлопчини зауважав він був чотири рани від цьвяхів.

— Хто посьмів так тебе скривдити? Я вбю його.

Але хлопець усьміхнув ся, потряс золотокучерявою головою й відповів:

— Нї, бо се — рани любови...

— Хтож ти такий? — спитав велит, а дивний біль пронизав його до глибини, і він приклякнув перед Дитиною.

І знову усьміхнуло ся хлопя і сказало:

— Ти раз позволив менї бавити ся в твоїм огороді; нині я возьму тебе до огороду свого, а є ним рай.

Того дня по полудни діти своїм звичаєм прибігли в огород, та найшли під деревом трупа велита. Він був вкритий ковром чудових білих цьвітів.

Дмитро Макогон.

Безвірок.

Рано о семій годині зайшов до школи Кирило Даскалюк.

— Щож ви менї доброго скажете? — поспитав його учитель.

— Ей, яке там добро, пане! Ви виділи, щоби мужика добро тримало ся? Адїть, десь вчера вибіг мій Стефан на вулицю, а Сідорів пес урвав ся, чи як, досить що скочив на нього, звалив його до землї і геть менї перепудив хлопця.

— Покусав?

— Та покусати не покусав, але перепудив дитину. Цілу ніч зривав ся з постелї.

— Хлопець слабий?

— Нї, Богу дякувати, здоровий. Встав рано, наїв ся і хотів іти до школи. Та я не пускаю. Бою ся сей страх залишити.

— Щож ви гадаєте робити?

— Та піду з ним до Маморниці, щоби баба відмовила. Зляє йому над головою олово і страх віджене. Тому то я до вас прийшов, щобисьте пустили менї хлопця на тиждень. Треба через сім днів ходити до Маморниці, бо на страх аж сім разів зливасть ся олово.

— І ви вірите, що те хлопцеви поможе?

— А ви не вірите?

— Певно, що нї! Мудрі люди вже давно перестали вірити в бабські забобони.

— То я в вас, пане, дурний?

— Не бануйте, але на таке виходить. Коли-б ви повели дитину до лїкара, се вже щось иншого. Але якась там баба? Що вона хлопцеви поможе? Не шкода часу та гроший?

— Ей, лишіть се, пане — обурював ся Кирило, — най вже мудрі пани возять свої дїти до доктoрів, а нам, мужикам, і баби вистарчуть! Як схочете, то й подайте мене на кару, бо я таки не пущу хлопця цілий тиждень до школи. Я мушу ратувати дитину!

— Алеж, чоловіче, тим його не вратуєте!

— Чи поратую, чи нї, — я не знав, що ви такий безвірок...

Ще тої самої днини дізнало ся ціле село про безвірство свого учителя. А вже найбільше заняли ся учителем сільські баби.

— Ви чули, кумонько, який безвірок наш учитель?

— Ой, чула, чула!

— Та він, кажуть і в Бога не вірує.

— Та вжеж!

— І сьвятих касує...

— А то раз чоловік! І рахуєть ся вчений!

— Не буде, кумо, добра з наших дітий, коли їх такий безвірок буде вчити.

— Ой, не буде...

Олесь Жихаренко.

С О Н.

З ґр. Споїльського.

Менї снив ся сон золотий.
Він щастям свободи блищав:
Байдак, ніби сокіл прудкий,
На хвилях мене колисав...
Снивсь олень менї полохливий,
Що біг між скелї, крізь гаї.
Струмок весняний, жартівливий...
Ти марилась, воле, менї!

Орел менї снивсь на шпилї:
Був сьвітлий мов день його зір
І крил його згуки плили
Величню між скель сивих гір...
Менї снились плеса німії,
Що завжди спокійні, ясні,
І дикії нетри, глухії...
Ти марилась, воле, менї!

Гайовий куток менї снивсь,
Край річки зелена лука,
Дикун, що дорогу крізь ліс
По зорям яскравим шука...
Снивсь лицар, що в селах в низині
Нарід закликає на бій...
Сей сон менї снивсь на чужині,
Про тебе я снив, краю мій!

КАЛЕНДАР.

ЖОВТЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
16	Четвер	Діонізія
17	Пятн.	Єротея Вер.
18	Субота	Харитини
19	Неділя	18. † Томи апост.
20	Понед.	Сергія і Вакха
21	Вівтор.	Пелагії
22	Середа	† Якова ап.

НОВИНКИ.

Сьвяткованє 100 літних роковин уродин Т. Шевченка.

У Львові радила недавно анкета, зложена з відпоручників 38 українських товариств над способом, в який Русини-Українці Галичини і Буковини мають відсьвяткувати 100 літний ювилей уродин Т. Шевченка, який припадає в будучім році. Предложенім плян сьвяткованя ювилею рішено відступити до дефінітивного усталеня та виконаня ювилейному Комітетови, який рівночасно вибрано. Сей Комітет складає ся з 7 членів, а головою його вибрано проф. В. Шухевича.

Думаємо, що вже є пора, щоби і американські Русини-Українці подумали, як маємо відсьвяткувати 100 літні роковини уродин нашого найбільшого Генія.

Спростованє.

Пос. Василь Стефаник простує вістку, подану нами за українською канадійською пресою про його виїзд до Канади. З причини приватної натури пос. В. Стефаник сего року з краю не виїзджає.

Ратункова акція в Галичині.

Недавно відбула ся у Відни конференція в справі ратункової акції, яку австрійський уряд має розпочати в Галичині, щоб усунути наслідки елементарних катастроф, які навістили Галичину в минувшім і в біжучім році. Іменем руських послів до віденського парляменту брав участь в сій конференції посол др. Кость Левицький. Вказавши на се, що шкоди, які понесла людність Галичини в сім році доходять суми 270 мілїонів корон, посол Левицький зажадав від правительства плянової ратункової акції, бо ходить тут не о звичайну нужду, а о цілком надзвичайні шкоди, які є в можности на довгий час дуже некорисно вплинути на господарські відносини в Галичині, а посередно також цілої Австрії. По довгих нарадах устален такий плян ратункової акції для Галичини:

1) Правительство буде давати короткотермінові позички для селян на заспокоєнє найконечніших видатків.

2) Правительство розпічне на ширшу скалю реґуляцію рік і гірських потоків, аби в сей спосіб дати заробок сільському населеню.

3) Правительство закупить пашу для худоби і збіже на засіви та роздасть його по мінімальних цінах тим селянам, котрі найбільше потерпіли з приводу повений.

Рівночасно отворить правительство будівляний кредит для міст, щоби дати зарібок безробітним по містах. Загалом призначило австрійське правительство на ратункову акцію в Галичині 100 мілїонів корон.

Золота осінь.

Як пишуть галицькі ґазети, пречудна осінна погода панує в цілій Галичині. Часами стає таки добре горячо. Здає ся, що золота осінь хоче Галичанам хоть в части винагородити недостатки весни і літа. Може хоч тепер урагують селяни трохи сіна і бараболь, які ще не погнили були зовсім.

Ліс запав ся в землю.

В Шимбарку, пов. горлицького в Галичині, притрафила ся незвичайна подія. Обшар ліса, званий „Шимбарки", займаючий около 80 моргів, запав ся цілком в землю. З дерев позістав на поверхні землі лише малий слід, декуди видко тільки вершки дерев, які в короткі також зникнуть. Така сама доля стрінула також пять домів і дві стодоли, які стояли в сусідстві ліса. Запавший ся ліс був власностю двора. На місци, де стояв ліс, виступила вода, яка чимраз дальше розливає ся, творячи доволі велике озеро. Причину западаня землі мож в части витолкувати сегорічними безнастанними дощами.

Некрольоґ.

Іван Угрин, довголітний головний предсідатель „Соединенія" помер на запаленє легких дня 8. с. м. в 46 році житя. Похорони відбулись в Гомстед, Па., дня 10 с. м. Позаяк личність покійного Угрина звісна в борбі гр.-кат. сьвященників і „Соединенія" проти „української джуми", а найбільше проти єпископа Ортинського, ми, споминаючи його память не злим тихим словом, обовязані занотувати деякі факти. Покійний молодим чоловіком приїхав до Америки і своєю власною працею тай вродженою інтелїґенцією доробив ся гарного маєтку. Амбітний чоловік став на чолї великої числом членів орґанізації „Соединенія". Спритні, лукаві дїячі боси „Соединенія", як редактор Жаткович і деякі головні духовники, котрі все і всюди криють ся поза плечі других людий, ужили небіщика за фірму і поставили його на чолї звісної „сьв. Лїґи". Колиж вже не потребували його імени, постарались, щоб Угрин не був дальше предсїдателем „Соединенія" тай і його фірма не була потрібна. Знеохочений і згрижений чоловік — з природи слабого здоровля — розпрощав ся з тим сьвітом, полишаючи жінку та 7 дітий і добру згадку у тих людий, котрі його, як чоловіка щирого близше знали. Вічна йому память!

Постанови дотично набуваня американського горожаньства.

Право американського горожаньства може набути кождий чужинець, який, виповняючи инші, правом означені условя, найменше пять повних літ перебуває в Америці. Щоб набути горожаньство Злучених Держав, треба сповнити два формальні акти. Именно мусить ся взяти т. зв. перші папери, себто зложити осьвідченє перед судом, що в означенім правом реченци має ся замір узискати американське горожаньство. При сїм першім акті нема ніякого реченця, так що кождий чужинець сейчас по прибутю до Америки може дістати „перші папери". Між узисканем перших паперів а властивим осягненем горожаньства (другі папери) мусить уплинути найменше два роки з тим, що важність перших паперів гасне, коли стараючий ся о горожаньство в протягу 7 повних літ від дня набутя перших паперів не зголосить ся о другі горожанські папери. Звертаємо увагу наших людий, які вибрали перші папери перед 27. вересня 1906 р., щоби сейчас зголошували ся по другі папери. Рішенє що-до важности перших паперів належить до судів, які видають цертифікати горожаньства. Правдоподібнє є, що суди будуть зі згляду слушности поки-що в перших часах переступленя семилїтного преклюзійного терміну нового натуралїзаційного закона узнавати перші папери за важні, тому кождий, кому 7-лїтний реченець від перших паперів минув, або кінчить ся, нехай сейчас вносить просьбу до суду о уділенє горожаньства, щоби не наразити ся на непотрібну дволітну проволоку в узисканю права американського горожаньства.

14 мордів на совісти.

Недавно знайдено в Шікаґо, Ілл., тіло замордованої кабаретової сьпівачки Алїсон Рексрот, і довго полїція не могла впасти на слїд убійника. В послїдних доперва днях відкрила полїція убійника в особі Генрика Спенцера, який із зимною кровю признав ся до замордованя сьпівачки, а крім сего до 13 инших мордів, які поповнив в протягу 14 літ. Є се типовий злочинець з уродженя, який все мордував свої жертви в цїлях рабунку. Тільки двох полїсменів замордував перед кількома роками лиш припадково, а се тому, щоб вони його не приарештували. Замордував також свою першу жінку, а дві його другі жінки завдячують житє лиш сему, що в час утїкли від него. Здаєсь, що сей звироднілий злочинець має еще більше гріхів на своїй совісти.

Жертви русофільської пропаганди.

Державний прокуратор в Мармарошськім Сиготі вніс саме тепер просторий акт обжалованя проти угро-руських селян, яких обжаловує за злочин підбурюваня. Акт обжалованя закидає 92-ом особам живі взаємини з відомим русофільським аґітатором, послом до думи ґр. В. Бобриньским, з російськими епископами в Холмі й Житомирі, з православними монахами на Вероні та з ріжними православними монастирями в Росії, які попирають русофільсько-православну пропаґанду. Акт обжалованя висновує, що ся русофільська аґітація обжалованих мала на меті прилучене до Росії австро-угорської теріторії, яку замешкує православне населенє. До розправи, що буде відбувати ся в Дебречині, покликано 250 сьвідків.

Послїдна запора на панамськім каналї усунена.

Дня 11-го жовтня с. р. точно о годині 2-гій в ночи перервано послїдну греблю землї, знаходячу ся на панамськім каналї. Усунено послїдну запору, яка розграничала між собою два найбільші на сьвітї океани: Атлянтійський і Тихий. Сю послїдну греблю на панамськім каналї не розбили звичайні робітники, яких сотки тисяч через повних 9 лїт порпали і копали землю між двома океанами: але пробив її не хто инший, тільки президент Злучених Держав, В. Вілзон, і то не на місци, де гребля знаходила ся, але відповідно до поступів новочасної технїки, при своїм бюрку в білім домі в Вашінґтонї, віддаленім від панамського каналу о 4.000 анґлїйських миль. Се зроблено в цїлком простий спосіб. В означенім часї установлено безпосереднє полученє телєґрафічними дротами між кабінетом през. Вілзона в Вашінґтонї і найблизшою телєґрафічною стацією на панамськім каналї. Телєґрафічний апарат сеї стацїї получено з електричними батеріями уміщеними під греблею каналу. Коли през. Вілзон потиснув ґузик свого телєґрафічного апарату, електрична іскра, пролетївши дротами великанську дорогу в неповна двох мінутах, підпалила нагромаджений під греблею динаміт, який в одній хвилї розсадив послїдну запору на панамськім каналї.

Страшна катастрофа на мори.

Дві найбільші елементарні сили, вода і огонь сьвідчать людям найбільші услуги, але від часу до часу вимагають від людства своїх жертв. При таких случаях люди переконують ся, як є слабосильними супроти сил природи, які чоловік нїби цїлком підбив і яким каже собі служити. Телєґрафічні вісти послїдних днїв донесли про страшне нещастє, яке лучило ся на мори ротердамському кораблеви „Вольтурно", який плив до Нового Йорку, а звідси мав їхати дальше до Канади.

Дня 9-го жовтня с. р. в полудне вибух на кораблї „Вольтурно" великий пожар, який корабельна залога не була вже в силї сама загасити. Сейчас заалярмовано на всї сторони бездротним телєґрафом инші кораблї, що „Вольтурно" стоїть в полумях і що чужа поміч є конечна. І справдї сю тривожну вість переловили в короткім часї аж 11 кораблїв, що їхали недалеко „Вольтурна", та сейчас цїлою силою пари поспішили на поміч горіючому кораблеви. Страшний їм тут представив ся вид. Серед розбурханих филь морських піднимав ся з „Вольтурна" височезний стовп огненний, який чим раз більше змагав ся, та все яркійше осьвічував серед запавшої ночі — бігаючих по покладї, мов шалених подорожних та розшалївші филї моря, що раз враз ударяли в корабель, та метали ним на всї боки. Поспішивші на поміч кораблї мали дуже тяжку і ограничену ратункову роботу, бо наслїдком великої бурі, спущені ратункові човни не могли зближити ся до горіючого корабля. Ратунок людий відбував ся в той спосіб, що люди з горіючого корабля скакали в воду, тут з човнів кидали їм ратункові пояси і линви, а відтак притягали і забирали на човна. Над досьвідком вибухла еще на кораблї шалена експльозія, на хвилю огорнув огонь цїлий корабель, а відтак зник разом з ним в мокрих филях океану.

Корабель „Вольтурно" віз 657 людий: 24 подорожних в другій клясї, 540 в межипокладї і 93 людий залоги. З сего числа удало ся вирятувати 514 людий, а 75 подорожних і 68 осіб з корабельної прислуги згинуло.

Не хочуть Жидів.

З причини Жидів дійшло до непорозуміня між правительствами Росії, Австрії і Німеччини. Російський уряд видалює з Росії всїх Жидів, які мешкають в полудневo-західних ґуберніях, а немають російської горожанської приналежности. Видалювані з Росії Жиди переселювали ся досї до Німеччини, а переважно до Австрії, де головно Галичину і Буковину ущасливлювали своїм сталим осїданєм. Видко, що вже і австрійське правительство прийшло вкінци до розуму і побачило, що руський нарід в Галичині і Буковині вже не в силї еще більше число Жидів годувати, тож видало розказ своїм підчиненим урядам, щоби російських Жидів не впускати в границї Австрії. Таке саме зарядженє проти російських Жидів видав також німецький уряд. Цїкаво знати, як покінчить ся та забавка над Жидами? Можна сподївати ся, що Жиди, як хитрий нарід, потрафлять в тім скрутнім положеню дати собі раду.

Болгари хотять відірвати ся від православної церкви.

Болгарські народні провідники задумують аґітувати між Болгарами в тім напрямі., щоби весь болгарський нарід відступив від православної церкви, а приняв унію з Римом. Болгари є певні, що колиб болгарський нарід приняв унію, отже прилучив ся до католицької церкви, папа римський полишив би весь обряд теперішної болгарської церкви незміненим, та надїлив би болгарсько-католицьку церков окремою, самостійною єрархією, зависимою безпосередно тільки від римського престола. Приступленє болгарської церкви до католицької унії уважають болгарські провідники як дуже важну річ для Болгар з народних зглядів. Вказуючи на приклад на Русинів в Галичині, сї болгарські народні провідники видять народну охорону численних Болгар, які в наслїдок нещасливої війни дістали ся під панованє Сербів і Греків — в ріжниці обряду. Дотепер є Болгари тої самої православної віри, що Греки і Серби, і колиб так дальше остало, то Болгари під панованєм Сербії та Греції за помочію спільної церкви в короткім часї стратили би свою болгарську народність. Коли Болгари будуть належати до окремої церкви від Греків і Сербів, народна окремішність Болгар, живучих під рукою Греків і Сербів, буде що найменше так довго удержана, доки болгарська держава всїх болгарських земель з під чужого ярма не висвободить.

Найпевнїйші скарбниці.

Найпевнїйшими скарбницями на сьвітї є т. зв. вежа Юлія в Шпандаві про яку в послїдних часах в наслїдок підвисшеня постійного державного скарбу Німеччини богато згадувано і Товер в Лондонї, славний історичний будинок, в якім переховують анґлїйські державні гроші і неоціненої вартости коронні скарби анґлїйських королїв. З сих двох найпевнїйших будинків на сьвітї не був би в можности непостережено вийти ніякий злодїй, бо всї двері в них автоматично зачиняють ся і навіть колиб удало ся злодїєви дістати ся до властивої скарбниці, не мігби звідтам ніяким способом видістати ся. В сих двох найбезпечнїйше уряджених будинках на сьвітї відбувають крім сего періодичні ревізії нагромаджених там скарбів. В обох будинках знаходять ся в кількох укритих місцях, про які знають лиш не многі втаємничені люди — непостережені електричні ґузики, за яких одиноким потисненєм всї двері будинку в протягу кількох секунд щільно замикають ся і дзвінками алярмують урядників і сторожу. Правильне функціонованє сего автоматичного способу замиканя в один час всїх дверий будинку за помочию електрики провірюють лиш немногі втаємничені люди, си золота і коронні скарби держави безпечні є в сих скарбницях перед вломанєм злодїїв.

Сьвято цїсарів.

Дня 18-го жовтня с. р. мають відкрити памятник під містом Липськом в Німеччині, на полях, де перед 100 роками відбула ся велика битва, т. зв. битва народів між Французами з цїсарем Наполєоном на чолї, а полученими військами Австрії, Прус і Росії. В сїй історичній битві получені сили союзників побили французькі війська і раз на все зломили могучість цїсаря Наполєона І, та сим чином пануючі династї сих трех держав усунули від себе небезпеку, яка для їх панованя грозила зі сторони Наполєона. Не тут місце розводити ся довго над сими ідеями, які Наполєон, ґеніяльний цїсар Французів репрезентував собою. Достаточно буде згадати, що Наполєон в певнім напрямі був виконавцем кличів і ідей великої французької революції, яка зломила і усунула на все февдальний, середновічний порядок і устрій людського товариства, зрівнала всїх людий перед правом, суспільний лад у европейських народів і держав здемократизувала, одним словом зробила доперва людий з великих мас працюючого люду, які до часів революції не мали майже ніяких рівномірних прав в відношеню до пануючих верств і до держави. Сто лїт тому розбили вправдї на полях Липська получені війська трех вацофаних цїсарських держав армію Наполєона, але не забили тих свободолюбивих ідей і кличів, в імя яких поступовий французький нарід боров ся за часів революції і під Наполєоном. При спосібности відкритя памятника під Липськом, при чім буде особисто присутний німецький цїсар та відпоручники австрійського і російського цїсарів і безлїч королїв, королики і князїв німецьких — поллють ся слова згірдливого і несправедливого осудженя „тиранії" Наполєона, не будуть однак в силї закрити тої великої правди, яку історія в рубриці свободолюбних, визвольних борб за добро широких мас, записала на добро французького народа і його войовничого цїсаря.

Брак просьвіти.

В однім словацькім селї, на Угорщині, умер Йосиф Пітоняк. По його смерти почали люди оповідати ріжні дива, а коли ще настала слота і буря — почали приписувати се злому духови небіжчика. Аби його „успокоїти", витягли тіло з гробу і спалили. В ночи наклали стіс дров під лїсом і на нїм спалено трупа. Незадовго потім довідалась про се жандармерія, почала доходженя і відбула ся судова розправа в містї Левочі. Оскаржено 50 людий. З них засуджено вісьмох на кару арешту по однім місяци і по 100 корон гривни. 15 „дістало" по 3 днї арешту і по 60 корон гривни, других 15 по однїй добі арешту і 20 корон грошевої кари, а останних дванайцятьох увільнено. Що людська темнота навіть небіщиків не полишить в упокою, хиба найкраще показує ся подія.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть па нашу адресу, бо без того ми не годне гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

Також лектура

Коло гр.- кат. церкви сьв. Петра і Павла в Джерзи Сіти, Н. Дж. (парохом сеї церкви є о. Улицький), роздавали минулої неділї (12. с. м.) зараз по Службі Божій ось таку „газету" (формат малої 8-ки на 4 сторони):

ЛИСТ.
Ґазета для всіх.

Ч. 1. Рік 1913.

„Лист" буде спадати з неба — кілько разів буде треба.

Наша друкарня на земли — Редакція на хмарах. Головний офіс: в Дзежи над Гудсоном.

Передплата: кілько хто дасть...

Поодиноке число: за дармо.

Оголошеня приймає ся і друкує ся перший раз за дармо — опісля за гроші.

Наше мотто: всім по трошка...

Новинки.

* Редактор Стецько Стикевич діставши по рийці в Ню Йорку берсть ся тепер — повідають — до ритя в Дзежи. Думав — думав три дні і три ночи і видумав новий „хір" під „Мошком"... До сего хіру старає ся перемовляти співаків місцевого хору церковного. — Як ви панцю такі вчені — то вивчіть собі своїх власних співаків, а не відтягайте співаків від Церкви, бо то не хвайно тай підло...

Панько Риба.

* Дня 8. і 9. новембра с. р. будуть витати в нашім місті Преосьвященний наш Владика Кир С. С. Ортиньский. В неділю 9. Повембра рано Їх Преосьвященьство будуть благословити Престол і Кивот в Руській греко-католицкій Церкві сьв. Ап. Петра і Павла на розі улиць Sussex і Green. На се торжество запрашає ся сердечно всїх чесних Русинів місцевих і з околиції.

* Проби і наука Українського Хору відбувають ся кождого вівтірка і четверга вечером о 8-ій годині в Церковній гали на розі улиць Sussex і Green. — Приймає ся всїх сьпиволюбивих Русинів. Кто веселий і сьпіває, той і добре серце має.

* Stif Arfi pita poňižene Chomička uherskeho aj Xomička galicmanskeho, aby račili došikovac dajakeho duhovnika do holi pri mosce. Voloscuka naše braca virucili sami a Bačinsky sam zochabil nas do frasa. Kantor prevel'ebnej paňi zos New Yorku cha teper sam tel'o ňe trešňe a šnti leža ňezaplacene. Pomožce nam. pomožce, bo prepadnu naše peje sto tal'arki —...

* Нова почта на розї Montgomery і Washington St. буде отворена від 7. Повембра с. р.

Для науки.
(Вимок з апокрифічного катихизму).

1. Як називає ся „наська тройця"?

Від.: „Наська тройця" то є: Николюпка, Валащук і Стикевич.

2. Що ті три особи мають спільного?

Від.: Вони всї три все завзято дїлають проти нашої Руської греко-католицкої Церкви в J. C.

3. А чим між собою ріжнять ся?

Від.: Перша садить „ъ" з переду і з заду — друга дає „ъ" тілько з заду і як нпне до „собак" — а трета все нпне без „ъ".

Пошукуваня.

Хто знайшов окуляри — най зголосить ся до Лободи. Без них не може знайти дяка, хоть він сидить у неї за столом як бик. В нагороду дістане сопник.

Загадки.

1. Чому наська Слобода взяла собі до спілки Гав-рило-га?

(Щоби могли між попами добре сбе-хати і пити!)

2. Чому наші ксендзи не любять тепер Слободи?

(Бо стара. Як була молодша — то ся їй лїпше подобали — з-а!)

(Тепер вже будемо знати, чому то деякі наші духовники так уганяють за дївчатами та молодицями. — Прим. скл. „Свободи").

Рубрика „Сьміпного" заповнить ся аж на другий раз, бо тепер редактор не мав гумору а впрочім в краю загальний плач а в Гамерицї скрежет зубов... От лїпше прочитайте уважно адвертайзменти які послїдують!...

Недайте себе їсти хробам за житя! Трутку на каракоці, плюскви, сверцки, стоноги, мухи і комарі дістанете під 136 Essex Str. Там єсть також добре заряджена ґросерня.

Одинокий руський швец на цїлу Дзержу під 175 Warren Street.

Руські ковбаси всегда сьвіжі можна дістати в „Народній Торговли" під 58 Sussex Street.

Шифкарти на всї лїнії і посилка гроший до старого краю тано і скоро в офісї під 193 Grand Street.

Колачі на весїля і крестини. Також хлїб смачний і здоровий на щоденъ дістанете в руській пекарни під ч. 70 Green Street.

Хустини до носа також сорочки, ручники, полотна убранька для дїтий і черевики купуйте лиш у Русина під 262 Wayne Street.

Гроші складайте на Почті. Найбезпечнїйше.

Руська Банда — 132 Essex Street.

„Провидїнє" єсть найлїпше і наймоцнїйше брацтво в Jersey City. В Провидїню член дістає 6 дол. тижневої підмоги в разї слабости а тисячу долярів посмертного. Мітинґи відбувають ся в гали Церковній на розї улиць Sussex і Green кождої другої неділї в місяци по Вечірни. Найблизший мітинґ нині дня 12. октобра с. р. Вступайте всї до Провидїня!

* * *

Ось такою то лектурою годує душпастир своїх парохіян...

Щоби наші читачі врозуміли гаразд, про кого говорить ся у тім „небеснім" Листі, даємо кілька необхідних слів поясненя. І так: Стецько Стикевич — то редактор „Свободи", котру автор „Листа" називає раз Лободою, а другий раз Слободою. „Хір під Мошком" (чому під „Мошком" — годі догляпати ся) — то хор місцевого Народного Дому, зложений переважно із урядників „Руськ. Народного Союза" і робітників „Свободи". У тім хорі нема **нікого** із „співаків від Церкви" і о таких „співаків" ніхто ніколи не старав ся. Уступ п. н. „Stif Arfi", написаний нібито по словацьки, є для нас зовсїм неясний і не можемо догадати ся, про кого тут мова. Автор мав мабуть на гадці о. Хомяка (але по що він його тут причіпив?) і о. Волощука та його „парохіяльні троблї", якими тут не інтересує ся ніхто окрім о. Улицького і його „церковної прислуги". В уступі „Для науки" є мова про якусь „наську тройцю", котрої членами мали би бути Николюпка (православний дяк Николин). Валащук (о. Волощук, який заложив собі тут свою власну церкву і який відносить ся до народа з погордою, називаючи нелюбих собі людий собаками) і редактор „Свободи" Стеткевич, котрого чесний автор перехрестив на „Стикевича". Тим чоловіком, для якого шукає ся за окулярами, має бути А. Савка, завідатель „Свободи", а дяком, що „сидить у неї („Свободи") за столом як бик" — редактор Стеткевич. У „Загадках" подибуємо імя „Гав-рило-га". Мав би ним бути один із робітників „Свободи", Павло Гаврилїв, який до ніякої „політики" не мішає ся і нікому нічого не винен.

Хто уважно прочитав повисший „Лист" о. Улицького, сей бачить, що автор намагав ся представити „ґазету для всїх" иначе побічним орґаном Кир С. С. Ортиньского і орґаном „Провидїня". Адже під „новинкою" за „Стецька Стикевича, який в Ню Йорку дістав по рийці" (варто би знати, коли се стало ся і при якій нагоді?), є відповідний „адвертайзмент" про приїзд епископа до Джерзи Сіти дня 8. падолиста с. р. А про орґанізацію „Провидїнє" говорить ся, що воно „найлїпше і наймоцнїйше (sic!) брацтво в Джерзи Сіти"...

„Лист" джерзисітського пароха навели ми дослївно не длятого, щоби боронити зачіплені у нїм особи, але длятого, щоб наші люди знали, яким оружієм воюють деякі руські духовники (таких є в Америці що найменше кільканайцять) проти тих одиниць, котрі не виконують слїпо їх волї і не ведуть враз з ними однакової політики Сей „Лист" — то найлїпший доказ, що спільне пожитє „хлопів" з деякими „попами" неможливе, бо ті послїдні не можуть жити з першими в згоді і при кождій нагоді провокують спокійних людий, щоб за всяку цїну довести нарід до нової з ними борби.

Вертаючи до змісту „Листа", який „буде спадати з неба, кілько разів буде треба", звертаємо особлившу увагу на мотто редакції: **всім по трошка**. Се мотто характеризує як не мож лїпше особу редактора, який вдягнув на себе сьвященичє платє і робить свою роботу точнїсїнько так, як велїв Христос...

Найлїпшу мабуть прислугу віддав редактор „Листа" нашому епископови... Поміж таких людий, як „Стецько", „Николюпка", „Валащук", „бик, що сидить за столом Лободи", „Гав-рило-га", властитель „каракоців(!), плюскв, сверщків, стоног, мух і комарів" — людий, які після гадки редактора „ґазети для всїх" не мають найменшої моральної вартости, упхав примірний і глубоко релїгійний „ксендз" особу Преосьвященного Владики і тим либи заявив йому свою безграничну льояльність. Не знаємо, як там епископ подякує авторови „Листа" за таку кольосальну прислугу, але нам дуже прикро, що імя Кир С. С. Ортиньского знайшло ся у такого рода ґазетї. Через найпростїйший чоловік зрозуміє, що не годить ся сьвященикови класти князя церкви і свого безпосередного зверхника побіч усяких „хробів". Редактор „Листа" пустив дуже дурного і дуже грубого „вица", який не приносить чести анї йому самому, анї навіть тим його собратям, котрі кажуть, що урядниками в „Союзї" і „Свободі" є самі „хлопи" і „мурґи", з котрими жаден чесний сьвященик не повинен мати ніяких зносин...

СИСТЕМА Д-РА КОРИТОВСЬКОГО.

(Статя сконфіскована львівською прокураторією в 214 ч. „Діла").

При обниманю урядованя намісником д-ром Коритовським віддала йому польська преса писала славословія в його честь, підносячи під небеса його „безсторонність" і „справедливість" навіть для Русинів. Ми до його іменованя поставили ся холодно і критично, вижидаючи, чи дїла його урядованя справдї відповідять хоч в частині його прославленій „безсторонности": ми памятали про його „прихильність" до нас ще з тих часів, коли він як віцепрезидент краєвої дирекції скарбу „прихильно" наших скарбових урядників... переносив на Мазури.

Не минуло і кілька місяців наміснико ваня Ексц. Коритовського, а факти з житя потверджують, що він іде по тій самій лінії, по котрій ішли його попередники Бадені, Санґушко, Пінїнський, Потоцький і Бобжинський, що він почуває ся в першій мірі репрезентантом історичної Польщі на руській земли, а що-йно в дальшій мірі австрійським цїсарсько-королївським намісником. На всї прояви нашого житя глядить він „безсторонно" крізь призму національно-польських інтересів, не турбуючи ся, чи його політика вийде в користь австрійської держави, яку він офіціяльно репрезентує.

Змінили ся люди на начальнім місци під кавками, дух однак і система в становищи супроти нас остали ті самі, хиба що брутальні форми баденївського режіму згодом більше вигладили ся, стали в малій частині — але тілько по формі, не по своїй сути — европейськими.

Ілюструймо фактами. І так шиканованє руських державних урядників і руської державної служби, зависимих від краєвої адміністрації, ґрацює дальше. Рада шкільна краєва, якої президентом є кождочасний намісник, якраз в двох послїдних роках — отже й за панованя д-ра Коритовського — цїлою силою пари іде проти нас. Шкільні краєві закони, хоч і як вони односторонні і для нас некорисні, в приміненю до руських народних шкіл і руського народного учительства de facto заспеговано. Під патронатом ц. к. намісника, ц. к. рада шкільна краєва заключила таку спілку з польським боєвим товариством TSL і свою власть віддала на услуги сего товариства, якого „прихильність" для руського народа добре відома. Після послїдного звіту TSL в самій східній Галичині се товариство на спілку з ц. к. радою шкільною краєвою накинуло руським громадам 364 польських експонованих кляс, в яких учить ся 21.840 шкільної дїтвори, а в який спосіб, знайдуть читачі „Дїла" в нашій частій сумній рубриці „Наша школа в ярмі". Навіть жандармів заанґажовано вже на услуги польонїзаційної системи в народнім шкільництві, як се недавно в сім місяци мало місце в Миклашові коло Львова. Нарід наш в розпуці, що душі його дїтий калїчать польські педаґоґи, шле протести і депутації до ц. к. ради шкільної краєвої, але надармо. Рація польського панованя на руській земли є сильнїйша від почутя леґальности. Наше народне і середне учительство, заголоване інспекторами і краєвою радою шкільною, мовчить і з болем дивить ся на спустошеня польської системи в нашім національнім орґанізмі. „Względy służbowe" відбирають йому всяку свободу руху і кождої хвилї паралїзують їх найлїпші дїла. Державні учительські управістичні семінарії (руських закладати не вільно!) є видовищем сумних подій, яких причина лежить не по нашій стороні і т. д. і т. д.

Повітові пацики ідуть проти нас, не заслонюючи ся часто навіть якими будь позорами. От факт з послїдних днів, нагадуючий цїлковито часи ери Бадені і Потоцького. Українські товариства в Перегінську, пов. Долина, хотїли в серпнї с. р. устроїти концерт в честь Ів. Франка. Комітет, занимаючий ся устроєнєм сего концерту, повідомив про се. в час долинське старофство, подаючи рівночасно точну програму сьвята. Коли старофство до дня концерту на подане не відповіло, комітетові зладили сей концерт на основі § 2. закона про збори, видаючи кождому учасникови окреме письменне запрошеня. Концерт відбув ся, а старофство в Долинї за се покарало двох селян комітетових привною по 100 (сто) корон або десятидневною карою арешту за то тілько за те, що селяни хотїли віддати честь найбільшому свому Синови. На чолї старофства в Долинї стоїть п. Глажевський, — той сам, що відомими способами повалив нашого кандидата, віцепрезидента Романчука, і котрий в заслугу за те зістав тепер за протекцією п. Коритовського іменований радником намісництва.

Або конфіската нашої преси за д-ра Коритовського. Прокураторія державна і поліція у Львові гуляють дальше і наша незалежна преса має тепер більше скнебльовані уста, нїж се було навіть за найчорнїйших часів ери Андрія Потоцького. Нї одно слово критики, нї одна свобіднїйша думка не перейде у ширший сьвіт; усе перечеркує червоний оливець вшехпольського прокуратора, коли тимчасом вшехпольській пресї вільно безкарно і свобідно взивати львівську уличну голоту до лїнчу над гайдамаками. Ексц. д-р Коритовський не любить і не зносить найлекшої навіть критики, хоча його дїяльність день в день насуває аж занадто богато матеріялу до найострійшої критики.

Основні закони про право переселюваня австрійських горожан за д-ра Коритовського „виконують ся" так, як се було при кінци панованя Пінїнського і в початках ери Андрія Потоцького. Нашим голодним еміґрантам, прибитим небувалою елементарною катастрофою, відмовляють виїзду на заробітки за границю, користуючи ся зручно новим законом про воєнні чинитьби, хоча заверуха воєнна вже минула. Ради польської національної рації відмовляє нам д-р Коритовський одинокого бюра еміґраційного, хоча ми маємо — на жаль — абсолютно і релятивно найвисшу цифру еміґрантів серед всїх австрійських народів і хоча Поляки в Галичинї на спілку з польськими Жидами мають у нас в краю еміґраційних бюр більше сотнї.

Нїщо инше як тілько польський національний інтерес, інтерес історичної ягайлонської державної ідеї приказує д-рови Коритовському зволїкати справу з покликанєм до житя кураторії, яка взяла би в управу інститут „Народний Дім" у Львові, креований цїсарем Францом Йосифом І. для Русинів міста Львова. Ся справа перейшла всї найвисші адміністраційні і судові власти (найвисший адміністраційний трибунал і найвисший судовий трибунал у Відни) і вони рішили, що москвофільське „общество Народный Домъ въ Львовѣ" не має ніякого права до власности парцелї, на якій побудовано „Народний Дім" і до парцелї, де стоїть Преображенська церков, бо властителем сих парцель є Інститут Народний Дім. Обовязком ц. к. намісника як начальної управи над фондаціями в краю було покликати до житя кураторію, яка взяла би в посїдане реальність „Народного Дому" і Преображенську церкву: і Інститут Народний Дім фактично ввела в житє. Що більше! Намісник міг безпровольно, не покликуючи навіть на раз кураторії до житя, приказати фіскусови (ц. к. прокураторії скарбу у Львові) взяти в посїдане провізорично іменем Інституту „Народний Дім" і сим способом виконати волю Монарха, яку він виявив фондаційним актом. Та біда, що тут ішло за Українців, котрі польській експанзії ставлять перешкоди. І вийшов факт, можливий тілько в Галичинї, що цїсарсько-королївський намісник не виконує волї монарха, з рук котрого одержав свій високий уряд. Що більше, іде він в супереч австрійським династичним і державним інтересам, позволяючи, щоби майно цїсарської фондації, якою є Інститут Народний Дім у Львові, служило тим, які цїлковитий розгром Австро-Угорщини і анексію Галичини в хосен Росії поставили собі за першу точку своєї роботи. Наші москвофіли, які що раз більше і яснїйше ширять культ Романових, спокійно за майно, дароване австрійським цїсарем, старають ся підкопати в нашім народі династію фондатора. Польсько-москвофільська орієнтація п. Дмовського поширила ся в Галичинї і видко дійшла аж до вершків ц. к. галицької адміністрації. Се можливе тілько в Галичинї і в польського намісника.

Про иншу ролю Ексц. Коритовського гр. в справі виборчої соймової реформи і не згадуємо; „безпартійність" і „прихильність" п. Коритовського в сїй справі нам дуже добре звісна...

ПРОСЬВІТНІ ЗБОРИ

в присутности відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. Вол. Книгиницького, відбудуть ся в біжучім і слїдуючім місяци в отсих місцевостях.

Жовтень:

18-го в Пассейк, Н. Дж.
19-го в Нюарк, Н. Дж.
21-го в Редінґ, Па.
23-го в Ню Філаделфія, Па.
25-го в Тавер, Па.
29-го в Централія, Па.
30-го в Мт. Карме., Па.

Падолист:

1-го в Белфонт, Па.
2-го в Реймі, Па.
3-го в Смітвіл, Па.
4-го в Смок Рон, Па.
6-го в Гокрон, Па.
8-го в Гестінґс, Па.
9-го в Патон, Па.
11-го в Барнесборо, Па.
12-го в Спанґлеф, Па.
14-го в Діксонвіл, Па.
15-го в Індіяна, Па.
16-го в Форд Сіти, Па.
18-го в Єйтсборо, Па.
19-го в Глен Кембел, Па.
21-го в Ілінор, Па.
22-го в Сайкевіл, Па.
23-го в Ойл Сіти, Па.
26-го в Шефілд, Па.
30-го в Бутлер, Па.

ПРОСЬВІТНІ ЗБОРИ

в присутности відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. А. Цурковського, відбудуть ся в слїдуючім місяци в отсих місцевостях.

Падолист:

2-го в Нортгемптон, Па.
4-го в Колдейл, Па.
6-го в Ст. Клер, Па.
8-го в Майнерсвіл, Па.
9-го в Шенандоа, Па.
11-го в Маганой Плейн, Па.
13-го в Маганой Сіти, Па.
15-го в Трескоў, Па.
16-го в Макаду, Па.
18-го в Бівер Медовс, Па.
20-го в Еклей, Па.
21-го в Фріленд, Па.
22-го в Стантон, Па.
23-го в Гейзелтон, Па.
25-го в Бервік, Па.
26-го в Глен Лайон, Па.
27-го в Алден Стейшен, Па.
29-го в Рон, Па.
30-го в Вілксбері, Па.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подаєсь до загального відома, що відділ Рус. Мол. Союза число 135 в Гудсон, Н. Й., зістав виключений з товариства Р. М. С. за неплачене вкладок за липень, серпень і вересень б. р.

Головний Уряд Р. М. Союза.

Касове справозд. Р. Н. С.

за місяць вересень 1913 р.

Відділ	запл.	Відділ	запл.
1.	$503.36	119.	21.00
2.	132.00	120.	108.00
3.	235.94	121.	180.86
4.	64.72	122.	83.72
5.	135.00	123.	35.18
6.	87.75	124.	114.98
7.	258.62	125.	13.32
8.	81.22	126.	68.36
9.	190.85	127.	119.03
10.	280.79	128.	27.11
11.	65.36	129.	82.72
12.	141.97	130.	62.56
13.	61.08	131.	42.00
14.	195.30	132.	52.94
15.	73.61	133.	130.92
16.	392.86	134.	53.50
17.	38.60	135.	122.50
18.	46.50	136.	87.77
19.	75.50	137.	21.22
20.	166.50	138.	11.58
21.	26.50	139.	46.50
22.	24.76	140.	88.69
23.	143.00	141.	84.61
24.	34.42	142.	86.88
25.	89.36	143.	95.71
26.	40.50	144.	23.58
27.	106.07	145.	37.50
28.	470.65	146.	39.08
29.	181.72	147.	116.16
30.	149.00	148.	33.86
31.	23.16	149.	73.34
32.	60.00	150.	9.22
33.	429.97	151.	39.54
34.	33.00	152.	85.75
35.	76.75	153.	57.88
36.	73.07	154.	85.95
37.	129.36	155.	137.98
38.	167.30	156.	33.00
39.	114.88	157.	141.70
40.	114.22	158.	44.06
41.	69.52	159.	50.16
42.	184.95	160.	76.18
43.	42.00	161.	66.10
44.	19.00	162.	112.24
45.	55.74	164.	12.00
46.	407.70	165.	119.16
47.	96.83	166.	79.50
48.	166.16	167.	68.85
49.	87.50	168.	99.66
50.	16.52	169.	67.10
51.	68.75	170.	77.04
52.	26.16	171.	21.44
53.	241.85	172.	66.00
54.	29.38	173.	41.70
55.	194.32	174.	42.00
56.	62.61	175.	76.58
57.	79.76	176.	40.72
58.	139.99	177.	21.00
59.	45.22	178.	23.38
61.	157.50	179.	124.41
62.	26.48	180.	39.25
63.	111.86	181.	15.32
64.	30.04	182.	102.22
65.	129.44	183.	45.44
66.	77.80	184.	81.00
67.	26.36	185.	89.60
68.	50.48	187.	79.99
69.	34.60	188.	133.89
70.	178.49	189.	36.86
71.	54.00	190.	26.16
72.	139.39	191.	74.50
73.	21.46	192.	66.63
74.	22.50	193.	55.20
75.	42.00	194.	80.14
76.	78.88	195.	27.86
77.	28.60	196.	76.50
78.	363.10	197.	92.64
80.	53.60	198.	45.86
81.	64.50	199.	67.50
82.	120.93	200.	35.66
83.	18.86	201.	39.04
84.	38.08	202.	24.64
85.	307.97	203.	47.62
86.	55.50	204.	48.26
87.	45.44	205.	38.86
88.	13.72	206.	57.04
89.	16.50	207.	54.58
90.	59.60	208.	65.16
91.	168.66	209.	154.25
92.	114.28	210.	25.96
93.	28.50	211.	33.69
94.	59.83	212.	58.50
95.	121.08	213.	64.92
96.	130.50	214.	31.51
97.	30.00	215.	33.22
98.	54.86	216.	66.00
99.	176.07	217.	74.09
100.	27.88	218.	83.87
101.	19.68	219.	93.00
102.	145.08	220.	45.06
103.	29.50	221.	120.14
104.	188.44	222.	181.88
105.	40.12	223.	94.36
106.	181.14	224.	60.86
107.	69.86	225.	131.47
108.	192.41	226.	42.00
109.	104.51	227.	106.00
110.	69.00	228.	37.50
111.	96.66	229.	216.51
112.	29.38	230.	102.90
113.	73.50	231.	82.30
114.	90.00	232.	45.49
115.	54.75	233.	24.70
116.	53.16	234.	86.40
117.	93.67	235.	61.17
118.	17.58	236.	15.97

Відділ	запл.	Відділ	запл.
237.	98.84	304.	72.55
238.	32.22	305.	31.57
239.	122.49	306.	27.99
240.	28.50	307.	23.38
241.	19.08	308.	28.30
242.	35.11	309.	29.71
243.	26.82	310.	83.75
244.	27.28	311.	15.44
245.	105.61	312.	56.43
246.	36.90	313.	44.35
247.	76.78	314.	16.50
248.	144.75	315.	16.04
249.	54.92	316.	29.04
250.	105.66	317.	52.80
251.	80.35	318.	50.96
252.	50.44	319.	33.36
253.	71.36	320.	27.97
254.	38.64	321.	14.38
255.	43.22	322.	18.22
256.	26.80	323.	38.62
257.	28.52	324.	31.94
258.	34.30	325.	71.77
259.	59.97	326.	47,38
260.	106.46	327.	58.14
261.	57.00	328.	28.30
262.	16.72	329.	43.50
263.	23.04	330.	51.01
264.	54.50	331.	42.00
265.	100.06	332.	49.72
266.	55.11	333.	20.80
267.	40.08	334.	10,52
268.	71.85	335.	33.00
269.	43.50	336.	24.52
270.	49.08	337.	38.58
271.	39.86	338.	80.58
272.	47.86	339.	38,16
273.	45.00	340.	32.14
274.	63.55	341.	45.02
275.	124.75	342.	39.24
276.	82.10	343.	21.00
277.	49.98	344.	34.50
278.	82.00	345.	49.50
279.	37.95	346.	13.50
280.	30.10	347.	33.47
281.	36.00	348.	23.80
282.	68.02	349.	31.05
283.	44.30	350.	32.60
284.	13.72	351.	8.44
285.	17.36	352.	18.06
286.	38.41	353.	28.89
287.	27.00	354.	24.78
288.	47.86	355.	24.74
289.	44.16	356.	32.86
290.	32.16	357.	26.50
291.	23.38	358.	18.66
292.	77.31	359.	51.29
293.	82.32	360.	38.18
294.	41.58	361.	25.08
295.	39.32	362.	70.70
296.	50.48	363.	72.95
297.	35.86	364.	35.30
298.	55.50	365.	104.61
299.	52.85	366.	46.45
300.	95.42	367.	57.25
301.	82.68	368.	34.20
302.	24.00	369.	40.35
303.	24.00		

Процент від моргечів	100.00
„Свобода" процент і на капітал	124.00
Прихід за вересень б. р. виносить	26.924.17

РОЗХІД.

Посмертне по бл. п.:

Максимик Івані, Ланкастер, Н. Й.	900.00
Кушнір Грицю, Філядельфія, Па.	1.000.00
Конопельськім Мих., Скрентон, Па.	1.000.00
Адух Феліксі, Тавер Сіти, Па.	650.00
Гацак Стефані, Шамокін, Па.	1.000.00
Кос Дмитрі. Карнегі, Па.	1.000.00
Пашкевич Дмитрі, Скрентон, Па.	1.000.00
Петриляк Михайлі, Плимавт. Па.	1.000.00
Ковальчук Стефані. Котсвіл, Па.	600.00
Мацовськім Мих., Філядельфія, Па.	1.000.00
Кошута Івані, Лансфорд, Па.	1.000.00
Проць Катерині, Росфорд, О.	1.000.00
Вітушинськім Івані, Донора, Па.	1.000.00
Евчин Івані. Скрентон, Па.	550.00
Борис Михайлі, Ню Александрія, Па.	250.00
Писарчик Семені, Мт. Кармел, Па.	1.000.00
Бардаль Івані, Нюарк, Н. Дж.	500.00
Попівний Николаю, Рочестер, Н. Й.	300.00
Лешняк Олексі. Тавер Сіти, Па.	600.00
Білінськім Андрею, Гренвіл, Н. Й.	500.00
Крех Івані. Кумбола, Па.	200.00

Запомога по бл. п.:

Малець Варварі. Шікаго. Ілл.	400.00
Лабаш Мелянії, Мінеаполіс, Мінн.	400.00
Сокіл Анелі. Юнгставн. О.	400.00
Проць Катерині, Росфорд, О.	400.00
Богоніс Варварі. Вілмінгтон, Дел.	200.00

Запомога для:

Заяць Федора, Бервік. Па.	200.00
Гудак Френка, Лансфорд, Па.	100.00

Сирітська часть по бл. п.:

Садовськім Івані. Нюарк. Н. Дж.	500.00
Вархолик Петрі. Джерзи Сіти. Н. Дж.	500.00
Славич Луцю. Джанставн, Па.	900.00
Фуртак Івані. Сентралія. Па.	442.50
Видатки річного засіданя	1.820.83
Орган Р. Н. С. „Свобода"	1.815.90
Видатки на помічників для секретарів в офісі Р. Н. С. за один рік після ухвали річного засіданя	451.84
За виготовлене „Показчика" для від. Р. Н. С.	60.00
Платня Гол. Уряду за вересень	270.00
Друга половина нагороди головного організатора за рік, після ухвали річного засіданя	256.25
Адміністрація Р. Н. С.	164.35
Розхід за місяць вересень б. р. виносить	25.331.67

ЗЮСТАВЛЕНЄ.

Прихід за місяць вересень	26.924.17
Готівка з кінцем серпня остала	101.776.01
Весь прихід разом	128.700.18
Розхід за місяць вересень	25.331.67
Готівка з кінцем вересня остає	103.368.51
На позичках	22.000.00
Весь маєток Р. Н. Союза з кінцем вересня виносить	125.368.51

З тої суми:

Фонд сирітський виносить	48.662.91
„ резервовий	53.392.07
„ бідних	10.140.31
„ шкільний	10.668.95
„ розпорядимий	2.504.27
Разом	125.368.51

Д. Капітула, преде.,
А. Шаршонь, кас., *С. Ядловський*, г. фін. секр.

Справоздане Р. М. Союза

за місяць вересень 1913 р.

Відділ	запл.	Відділ	запл.
1.	16.95	23.	13.15
2.	3.75	24.	7.60
3.	5.58	25.	6.60
4.	3.80	26.	28.00
5.	4.23	27.	2.70
6.	19.21	28.	4.75
8.	12.97	29.	4.50
9.	17.10	30.	17.20
10.	2.00	31.	1.80
11.	4.90	32.	9.50
12.	6.20	33.	7.80
14.	70	34.	5.60
15.	1.90	35.	2.00
16.	7.90	36.	4.70
18.	9.35	37.	4.90
19.	1.75	38.	4.80
20.	1.10	39.	9.80
22.	15.70	40.	6.50

Відділ	запл.
41.	1.30
42.	2.80
44.	3.40
45.	7.55
46.	2.20
48.	20
49.	5.05
50.	8.95
51.	80
52.	2.70
53.	24
54.	2.90
55.	3.20
57.	10.80
58.	3.60
59.	1.60
60.	3.96
61.	6.00
62.	50
63.	3.15
64.	5.95
66.	4.85
67.	10.00
68.	80
69.	1.50
70.	4.15
71.	2.81
72.	60
73.	25
74.	80
75.	7.02
76.	23.65
77.	3.10
78.	4.90
80.	1.00
81.	4.30
82.	1.75
83.	10.15
84.	5.15
85.	3.00
86.	3.20
87.	2.90
88.	2.20
89.	2.00
90.	7.45
91.	2.77
92.	6.76
93.	1.05
94.	7.80
96.	5.27
97.	2.55
98.	1.40
99.	3.05
100.	72
101.	7.45
102.	1.40

Відділ	запл.	Відділ	запл.
103.	4.20	144.	75
104.	12.20	145.	3.60
106.	1.00	146.	1.00
107.	2.50	147.	1.40
108.	3.30	148.	2.60
109.	2.95	149.	3.06
110.	6.75	150.	4.20
111.	3.25	151.	2.20
112.	12.60	152.	2.85
114.	1.50	153.	1.80
115.	2.40	154.	1.40
116.	1.60	155.	3.75
117.	1.00	156.	1.80
118.	6.60	157.	4.20
119.	75	158.	1.80
121.	1.60	159.	4.10
122.	60	160.	3.90
123.	6.48	161.	2.30
125.	3.45	162.	4.50
126.	3.45	163.	2.15
127.	2.55	164.	1.60
129.	5.65	165.	5.80
130.	2.15	166.	5.00
131.	2.52	167.	2.65
132.	2.00	168.	2.70
133.	60	169.	80
136.	2.45	170.	2.20
137.	1.20	171.	5.80
138.	2.90	172.	2.20
139.	90	173.	3.25
140.	3.60	174.	3.25
141.	1.10	175.	2.40
142.	50		

Прихід за місяць вересень виносить	703.90

РОЗХІД.

Посмертне по бл. п.:

Андрейчак Івані. Глен Лайон. Па.	300.00
Женчак Теодорі. Пітсбург. Па.	100.00
Войцеховський Катер., Трентон, Н. Дж.	300.00
Кретів Анні. Ню Йорк. Н. Й.	100.00
Зверненo вкладки Стефанови Сиротяк, Сеймор, Конн.	50.00
Платня Голов. Уряду Р. Н. С.	20.00
Розхід за місяць вересень виносить	670.00

ЗІСТАВЛЕНЄ.

Прихід за місяць вересень	703.90
Готівка з кінцем серпня остала	22.324.45
Весь прихід разом	23.028.35
Розхід за місяць вересень	670.00
Готівка з кінцем вересня остає	22.358.35

Д. Капітула, преде.,
А. Шаршонь, кас., *С. Ядловський*, г. фін. секр.

БАНКРОЦТВО ПАНСЛЯВІЗМУ.

Один з дальших наслідків кривавих міжславянських борб на Балкані є банкроцтво панславізму, пропагованого так рівно Москалями та Чехами.

Саме тепер Болгари зладили біланс братовбійчих борб. По порівнаню зисків і втрат показує ся, що в білянсі втрат мусить Болгарія поважну рубрику записати Росії. Болгарія з болем та жалем побачила, як дуже помиляла ся що до правдивої вартости славянофільської ідеї, покладаючи свої солодкі надії на Росію. Її новоєнні рахунки перечеркують карти недалекої минувщини, рвуть всі нитки, які лучили до тепер Росію з Болгарією. Розбираючи точно випадки останних місяців, находить Болгарія ще й дальших співвиновників. Сумний роздом не кінчить ся лише на самій Росії. Болгарська опінія починає ся звертати також проти Чехів. Доказом сього статя, яка появила ся в послідних днях в найпопулярнійшім та найвпливовійшім болгарськім дневнику в Софії „Вечерная Пошта". Статя зредагована та підписана 23 болгарськими студентами висших шкіл в Празі.

Статя осуджує рішучими словами вороже поведене Чехів до Болгар в часі болгарсько-сербської війни. А на конець кличе патріотична болгарська молодіж з серця Чехії до своїх земляків ось такими словами:

„Від сеї хвилі счезнуть безповоротно всякі зносини болгарського народа з Чехами. Знаємо, що Чехи, ті „славянські жиди" будуть старати ся закулісовими средствами зрегабілїтувати ся перед нами.

„Але в сумних часах, які ми прожили, мали ми нагоду пізнати докладно наших неприятелїв і до тих „наших братів" відповідно до їх поведеня уложити наші будучі відносини.

„Віримо непохитно, що ви представителї преси, котра так знаменито сповнила свої народні обовязки, памятаєте, що ви є Болгарами. Кажемо правду і домагаємо ся від наших земляків, щоби нам вірили. Ми є молоді і длятого горячо любимо наш нарід: ми є ідеалїсти, тому погорджуємо брехнею. В імя наших народних обовязків просимо проголосити сю статю".

Слїдує 23 підписів патріотичних болгарських молодців, що пізнали ся на цїлій правдї москвофільського панславізму. Чеська преса старає ся очевидно ослабити сей зовсім неприємний для Чехів інцидент.

Росийська дволична політика починає збирати плоди. Політика славянського кнута, котра до тепер не раз Росії повела ся, покінчила ся сим разом абсурдом, невдачею, погромом. Росія перестала вже імпонувати тільним полудново-славянським народам, котрі тяжкими жертвами не на те здобули собі свободу, щоби піддавати ся новим славянським деспотам та диктатурі Петербурга.

Невдячна роль припала також Чехам, котрі на жаль не можуть вилїчити ся з давних своїх ошибок та все ще ведуть свою русофільську політику.

ДІВЧАТА ХОТЯТЬ СЛУЖИТИ У ВІЙСЬКУ.

Панна Фішер, студентка університету в Парижи, у Франції, розвела широку агітацію за службою військовою для женщин. Вона говорить, що всі дівчата, рівно богаті як і бідні в віці, коли очікують на мужа, повинні згодити ся на дволїтну військову службу, яка буде для них тільки приємною розривкою.

Сей проект панни Фішер зробив собі прихильність у жіночого населеня і в короткім часі, на петиції, за заведенєм військової служби для жінок, підписало ся 12.000 дівчат. Петицію сю вручено президентови міністрів та міністрови війни. — Після сего проєкту дівчата малиб відбувати свою військову службу в віці від 18 до 20 року житя. Жіноче військо мало-б в часі війни сповняти службу краєвої оборони.

СЬМІШНЕ.

Безосновно.

Якийсь чоловік упав серед темряви в став і просить голосно о поміч.

„Чого так кричиш?" кличе до него туди переходячий Жид.

„Таж я не вмію плавати".

„Ну я також не вмію плавати і — не кричу".

Віктор Гіґо.

ВАТЕРЛЬО.

З французької мови переклав *Іван Франко.*

(Дальше).

IX. Несподіванка.

Їх було 3.500. Вони творили фронт довгий на чверть кільометра. Се були люди велитні на конях кольосах. Було їх 26 шкадронів, а за собою мали для підмоги дивізію Лєфебір-Денует, 600 добірних жандармів, (стрільців ґвардії числом 1197 людий і пікінерів*) ґвардії числом 880 людий. На них були шоломи без грив і панцирі з кованого зеліза, пістолети в шкіряних піхвах при сідлі й довгі шаблї. В ранці вся армія подивляла їх, коли о девятій при музиці, що грала арію Veillons au salut de l empire (Дбаймо про цілість цісарства) надійшли збитою колюмною з одною батерією при боці, а з другою біля їх осередка, і розвернули ся двома рядами між гостинцями Женаппа а Фрішмонта, а потім заняли місце для битви в тій могутній другій лінії, так мудро уложеній Наполеоном, яка маючи на своїм краю ліворуч кирасієрів Келлєрмана, а на своїм краю праворуч кирасієрів Мільгода, мала, так сказати, два зелїзні крила.

Адютант Бернар завіз їм цісарський наказ. Ней добув шпаду і станув на чолї. Величезні шкадрони рушили з місця.

Се був страшний вид. Уся та кіннота з піднятими шаблями, розпущеними на вітер хоругвами, мов один чоловік, з точністю бронзового тарана, що проломує стїну, зійшла зі взгіря Бель-Аллїянс і спустила ся в страшну долину, де впало вже стільки людий, і щезла вся в димах. Вийшовши з них вона появила ся на другім боці долини, все суцільна й стиснена, і скорим тропом поперек хмари вистрілів із рушниць, що пролїтали понад нею, почала підіймати ся на страшну болотяну похилість височини Мон-Сен-Жана. Вони їхали в гору важкі, грізні, безстрашні. В хвилях, коли не було чути вистрілів мушкетів та гармат, чути було їх кольосальний тупіт. Дві дивізії їхали двома колюмнами, дивізія Ватіє з правого, а дивізія Дельорда з лївого боку. З далека можна було побачити, як вершок височини оперізують два величезні сталеві вужі. Вони перелетїли через поле битви як чудесна поява.

Нічого подібного не бачено від часу здобутя великої редути під Москвою через тяжку кавалєрію. Мірата тут не було, але був Ней. Здавало ся, що вся та маса зробила ся потворою і мала лиш одну душу. Кождий шкадрон звивав ся і надував ся як перстїнь поліпа. Їх видно було крізь густий дим, якого хмара прорывала ся тут і там. Суміш шоломів, криків, шабель, шалених підскоків кінських задів при грохотї гармат та реві військової музики, се був страшний галас, унятий дисціплїною. В ядрі блискотїли панцирі мов луска дракона.

Се оповіданє описує події неподібні до подій инших віків. Мабуть щось подібне являло ся людям у старих орфічних епопеях про кентаврів, пів мужів а пів коний, тих титанів з людськими лицями і кінськими грудьми, яких ґальоп грозив Олїмпови, страшних, незранимих, високих, богів і зьвірів у-раз.

Дивним сустїком чисел тих 26 шкадронів мало вдарити на 26 баталїонів. По-за верхом площі, під заслоною замаскованої батерії ждала на них анґлїйська піхота, уставлена в 13 квадратів по два баталїони в однім, і в двох лїніях, у першій 7, а в другій 6. Вони стояли з кольбами на плечах, спокійні, німі, недвижні, ждучи того, що мало надійти. Вони не бачили кирасієрів, а кирасієри не бачили їх. Чули тільки прихід сеї хмари людий. Чули чим раз голоснїйший тупіт трьох тисяч коний і мірове стуканє копит у скорім тропі, хрустїнє панцирів, брязкіт шабель і щось мов великий грізний подух. Стояла страшна мовчанка, потім на раз на вершку згіря показав ся довгий ряд піднятих рук, що потрясали шаблями, потім шоломи, труби, стяги, і 3.000 сивоусих голов закричали: „Vive l' empereur!" („Най жиє цїсар!") Вся та кіннота навалила ся на площу з гуком подібним до землетрясеня.

На раз стало ся щось траґічне. Ліворуч анґлїйської, а праворуч нашої лїнії чоло колюмни кирасієрів зупинило ся з проразливим вереском. Доїхавши до вершка суґорба в розгоні, обняті фурією, в невдержнім бігу для знищеня квадратів і гармат кирасієри побачили між собою й Анґлїйцями рів, яр: Се була вивозова дорога до Оени.

Хвиля була страшна. Яр був перед ними, несподіваний, широко роззявлений, з майже прямовими берегами перед кінськими ногами, глубокий на два сяжнї між двома берегами. Другий ряд попихав перших, третій ряд попихав других. Конї ставали дуба, кидали ся в зад, падали на хребти дриґаючи ногами в повітрі, перевертаючи та дусячи їздців. Не було способу вернути ся, бо ціла колюмна летїла як стріла. Сила, якої набрали вони для знищеня Анґлїйців, знищила їх самих. Невмолима яруга не могла перепустити їх доти, доки її всю не заповнили своїми трупами. Конї й їздці валили ся в суміш гнетучи одні одних, творячи страшенну купу мяса в дебрі, а коли вся яруга заповнила ся живими людьми та кіньми, решта перейшла по ній. Майже третина бриґади Дюбуа зґибла в тій пропасти.

Се був початок програної битви.

Місцевий переказ, очевидно пересадний, говорить, що в тім вивозї недалеко Оени знайшло смерть 2.000 коний і 1.500 людий. В тій цифрі мабуть містять ся всї инші трупи, яких скинено до сеї дебрі другого дня по битві.

Зазначу мимоходом, що бриґада Дюбуа, так тяжко діткнена сим випадком, годину перед тим сьмілим нападом здобула хоругов Лїнебурґа.

Наполеон перед виданєм наказу до сего штурму Мільгодових кирасієрів пильно придивляв ся теренови, але не міг добачити тої заглубленої дороги, про яку не сьвідчила ані одна нитка на поверхні площини. Про те його увагу звернула на себе невеличка біла каплиця на роздорожі гостинця з Нівелля, і боячи ся там можливої перешкоди він запитав про се провідника Лякоста. Лякост заперечив кивком голови. Можна сказати, що сей кивок голови бельґійського селянина спричинив упадок Наполеона.

Ще инші фатальні припадки мали наступити.

Чи було можливе, аби Наполеон виграв сю битву? Відповідаю, що ні. Чому? Через Веллїнґтона? Через Блїхера? Нї. Через Бога.

Бонапарте побідивши під Ватерльо був би зробив щось нечуване в подіях XIX в. В Европі мала наступити нова серія подій, у якій для Наполеона не було місця. Неприхильність обставин для нього заповіла ся вже давнїйше. Настав час упадку для сего важкого чоловіка.

Надзвичайна важкість сего чоловіка в судьбах людий захитала рівновагу сьвіта. Ся одиниця значила більше сама одна, ніж ціла велика суспільність. Ся надмірна сила людської життєвости скуплена в однїй голові, сей цїлий сьвіт вміщений у мізку одного чоловіка був би убійчим для цивілїзації, як би міг працювати довше. Надійшла хвиля, коли непідкупна найвисша справедливість мусїла взяти своє. Мабуть на нього жалували ся основи та елєменти, від яких залежать правильні тяготїня порядку морального так само як і порядку матеріяльного. Кров, що димить ся з переповнених кладовищ, сльози міліонів матерний, се страшні речники. Коли земля терпить від якогось надміру сили, з її глубин виходять таємні стогнаня, які чує безмірний простір над нею.

Наполеон був оскаржений перед тим безмірним простором, і його упадок був постановлений.

Він був невигідний Богу.

Ватерльо, се не була битва, се була зміна обличя сьвіта.

X. Площина Мон-Сен-Жан.

Рівночасно з яром віделонила ся також батерія. Шістьдесять гармат і 13 чотирокутників сипнуло огнем на кирасієрів. Невстрашимий ґенерал Дельорд салютував анґлїйську батерію. Вся анґлїйська кінна артилєрія ґальопом сховала ся за чотирокутники. Кирасієри не мали спочинку ані на хвилю. Нещастє, що постигло їх у вивозї, здесяткувало їх, але не відібрало їм відваги. Тї люди поменшавши числом, виросли серцем.

Нещастє постигло тільки колюмну Ватієра. Колюмна Дельорда, яку Ней справив на лїво, немов прочуваючи засадню, дійшла ціла.

Кирасієри кинули ся на анґлїйські чотирокутники. Конї в ґальопі з попущеними вудилами, у їздців шаблї в зубах, а пістолети в руках, — такий був напад.

Бувають хвилї в битвах, коли душа затвердне так, що вояк майже переміняєть ся в статую, і з усеї купи мяса робить ся ґраніт. Анґлїйські баталїони ані не рушили ся перед таким шаленим нападом.

Тодї стало ся щось страшне.

На всї боки чотирокутників ударено від разу. Шалений танець оперезав їх довкола. Але ся холодна піхота стояла непорушно. Перший ряд припавши на колїна брав кирасієрів на баґнети, другий ряд стріляв. За другим рядом канонєри набивали гармати. Потім чоло квадрату отворило ся випускаючи вибух гарматнїх вистрілів і замкнуло ся знов. Кирасієри відповіли сїканиною. Їх величезні конї ставали на задні ноги, толочили ряди, перескакували через баґнети і величезними тїлами надали в середину тих живих стїн. Кулї пробивали дїри в панцирях, а кирасієри робили виломи в квадратах. Ряди людий щезали під кінськими копитами. Баґнети застрягали в черевах тих кентаврів. Задавано страшенні рани, може не видані нїколи доси. Чотирокутники, які гризла ся шалена кіннота, стискали ся не вступаючи з місця. Невичерпаною стрілянинною чинили вибухи посеред напасників. Битва мала нечувано жорстокий вигляд. Квадрати з баталїонів зробили ся кратерами вулканів; кирасієри з кінноти зробили ся вихром. Кождий квадрат був немов вулькан, на який напирала громова хмара; лява борола ся з громами.

Крайній квадрат із правого боку, найбільше наражений на напад стоячи з самого краю, щез майже до разу від першого напору. Се був 75-тий полк шотляндських гірняків. У його нутрі сидїв дудар на бубнї, і в часї, коли довкола нього мордовано людий, у глубокій нетями, похиливши мілянхолїйні очи та споминаючи мабуть свої ліси та озера, стискав дуду під пахою і грав гірські мельодії. Ті Шотляндцї вмирали думаючи про свій Бен-Льотіян, так як Греки споминаючи свій Арґос. Шабля одного кирасієра, розтинаючи дуду й руку дударя, зробила конець сьпівови вбиваючи сьпівака.

Кирасієри, зглядно малочисленні, зменшені нещасливим випадком у вивозї, мали проти себе майже всю анґлїйську армію, але росли своєю хоробрістю. Кождий із них бив ся за десятьох. Декілька анґлїйських баталїонів уступило. Веллїнґтон побачив се і згадав про свою кавалєрію. Як би Наполеон у тій самій хвили згадав був про свою піхоту, був би виграв битву. Се забутє, се була його велика, фатальна помилка.

На раз кирасієри нападаючи почули, що їх нападено. Анґлїйська їзда спала їм на карки. Перед ними квадрати за ними Сомерсет; Сомерсет, се були 1.400 ґвардійських драґонів. У Сомерсета праворуч були нїмецькі шволєжери під проводом Дорнберґа, а ліворуч бельґійські карабінери під проводом Тріпа. Кирасієри нападені з боків і з чола, з переду і з заду, піхотою та кіннотою, мусїли ставити чоло на всї боки. Що їм се значило? Були як вітрова труба. Їх хоробрість була неописана. Зрештою мали за собою батерію, що гриміла раз у раз. Із того виходило, що їх ранено в плечі. Один із їх панцирів, продіравлений на лївій лопатцї кулею гаківницї, містить ся в збірці музея Ватерльо.

На таких Французів могли станути тільки такі Анґлїйцї. Се вже не була битва, се був сумерк, шал, бурливий вибух душ і відваги, гураґан шабель, блискавиць. В однїй хвили із 1.400 драґонів ґвардії не лишило ся лиш 800. Їх полковник Фоллєр упав трупом. Ней надбіг із пікінерами та стрільцями Лєфебіра та Денуета. Площину Мон-Сен-Жан здобуто, здобуто ще раз і ще раз. Кирасієри покидали кінноту і звертали ся проти піхоти, або красше сказати, вся та страшенна юрба різала себе не покидаючи один одного. Під Неєм убито 4 конї. Половина кирасієрів остояла ся на площинї. Ся битва тягла ся дві години.

Анґлїйська армія була глубоко захитана. Нема сумніву, що як би кирасієри не були ослаблені в своїм першім розгонї стратою в вивозї, були би проломали анґлїйський центр і рішили побіду. Ся надзвичайна кіннота довела до остовпіня Клїнтона, який бачив штурми під Таляверою та Бадахоцом. Веллїнґтон, на половину побіджений, подивляв їх геройство, повторяючи півголосом: „Splendid! Splendid!" (Прекрасно! Прекрасно!)

Кирасієри знївечили 7 квадратів із 13, забрали або загвоздили 60 гармат, відібрали у анґлїйських полків 6 хоругов, які три кирасієри і три ґвардійські стрільцї поспішно занесли до цїсаря перед фарму Бель-Аллїянс.

Положенє Веллїнґтона погіршило ся. Ся незвичайна битва була мов поєдинок двох ранених завзятців, із яких кождий борючи ся й опираючи ся раз у раз тратить усю кров. Хто з них упаде перший?

Битва на площинї не вгавала.

Доки загнали ся кирасієри? Нїхто не вмів сказати. Певне те, що другого дня по битві одного кирасієра та його коня знайдено неживих у возовій шопі Мон-Сен-Жана, на місци, де сходять ся чотири дороги з Нівелля, Женаппи, Гільпи та Брукселї. Сей їздець прорвав ся крізь анґлїйські лїнії. Один із тих людий, що знайшли сего трупа, жиє доси в Мон-Сен-Жанї. Він називаєть ся Деґаз і мав тодї 18 лїт.

Веллїнґтон чув, що хитаєть ся. Кріза була близька.

Та кирасієрам не пощастило, бо їм не вдало ся розбити центр. Обі сторони держали ся на площинї, але жадна не була її паном; та все таки більша часть була в руках Анґлїйцїв. Веллїнґтон держав село і вершок площини, Ней здобув тільки один горб і його похилість. Здавало ся, що обі сторони запустили корінє в ту смертоносну землю.

Здавало ся, що ослабленє Анґлїйцїв невлїчиме. Кровоток сеї армії був страшний. Кемпт із лївого крила жадав підмоги. „Нема, — відповів Веллїнґтон, — нехай дасть себе забити!" Майже в тій самій хвили дивна подібність, що малює вичерпанє обох армій, — Ней просив у Наполеона піхоти. „Піхоти? — скрикнув Наполеон, — де-ж я візьму її? Чи-ж можу сотворити її?"

З усїм тим анґлїйська армія була більше хора. Скажені удари величезних шкадронів тих зелїзних панцирів зі сталевими грудьми здавили анґлїйську піхоту. Кілька людий довкола військового стяга значило місце, де був полк; майже ані один баталїон не мав команди крім одного капітана або одного поручника. Дивізія Альтена, вже й так ушкоджена коло Гай-Сента, була майже знищена. Невстрашимі Бельґійцї з бриґади ван Клюза вистелили своїми трупами поле здовж дороги з Нівелля. Не лишило ся майже нїщо з тих голяндських ґренадієрів, які в р. 1811 у Еспанії в наших рядах били ся з Веллїнґтоном, а в р. 1815 в злуцї з Анґлїйцями воювали з Наполеоном. Страта в офіцирах була дуже значна. Льорд Оксбрідж, який учора дав поховати свою ногу, мав тепер розтріскане колїно. Коли з французького боку в тій боротьбі кирасієрів вибито з боєвих рядів Дельорда, Лєрітієра, Кольберта, Днопа, Траверса та Блянкарда, то з анґлїйського боку були ранені Альтен і Барн, убиті Делянсей, ван Мерен і Омптеда. Весь ґенеральний штаб Веллїнґтона був здесяткований, і в тій кровавій рівнобазі Анґлїя дістала гіршу часть. Другий полк пішої ґвардії втратив 5 полковників, 4 капітани і 3 хоружних; перший баталїон 30-го полку піхоти втратив 24 офіцирів і 112 вояків; 79-ий полк гірняків мав 24 офіцирів ранених, 18 офіцирів убитих, 450 вояків убитих. Пропали гановерські гузари полку Комберленда, та весь полк під командою полковника Гакке, що пізнїйше був суджений і здеґрадований за те, що перед самою битвою покинув своє становище і втїк у лїс Суань, розсіваючи пострах аж до Брукселї. Вози, гарматні ящики, фурґони з пакунками та з раненими, бачучи поступи Французів та їх наближенє до лїса, кинули ся в розтїч у лїс. Голяндцї під шаблями французької кавалєрії кричали: „Алярм!" Від місцевости Вер-Куку (зелена зазуля) аж до Ґренендаеля, на просторі майже двох миль у напрямі до Брукселї, був тиск утїкачів, як оповідають сьвідки живі ще й доси. Переполох був такий великий, що дійшов аж до князя Конде в Малїні і до Людвіка XVIII. в Ґандаві. Окрім слабої резерви розставленої ступнями за амбулянсом поміщеним у фармі Мон-Сен-Жан та бриґад Вівієна й Ванделяра, що стерегли лївого крила, Веллїнґтон не мав їзди. Богато батерій лежало здемонтованих. Сї факти признає Сайборн, а Прінґль прибільшуючи нещастє твердить, що анґлїйсько-голяндська армія зменшила ся була до 34.000 людий. Зелїзний князь не тратив спокою, але його уста поблїдли. Австрійський комісар Венсан і еспанський комісар Алява, присутні в часї битви в анґлїйськім ґенеральнім штабі, були певні, що князь програв. О пятій годинї Веллїнґтон добув годинник і понуро прошептав слова: „Блїхер, або ніч".

В тій самій хвили далека лїнія баґнетів заблискотїла на височинах у стороні Фрішмонта. Се був зворот у тій ґіґантській*) драмі.

(Конець буде).

*) Пікінери — вояки уоружені тільки списами.

*) Ґіґант — велитень.

СПОМИНИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

Майже кождий чоловік уродив ся на те, щоби тяжко працювати, так і я підпадаючи під се загальне право вже в часї мого уродженя, до нинїшного дня належу до сеї загальної породи людий, які є засуджені на працю.

Коли я був ще малим хлопцем, мене привчували кушнїрської роботи, а що мої татуньо не були реєстровим майстром, тож посилали мене на науку до небіщика мойого дїдуня (пером йому земля) і у него мав я скінчити свої школи, та вийти на мудрого чоловіка. Та не довго я міг тїшитись своїм щастєм: в короткім часї зістав я увільнений від своєї науки, бо мій професор, то є мій дїдуньо замкнув свою робітню, щоби перенести ся десь далеко за море, до якоїсь незнаної тодї єще добре Америки і там трібувати лучшої долї. Вкоротцї замір свій дїдуньо сповнили — і виїхали, а я остав мов серед води, не маючи нїякого талану в руках.

Вправдї знав я добре рибу ловити, але се ремесло не давало менї великого приходу анї хвали, бо одно, що риби не вільно було ловити, а друге, що вода у нас була мала, та й риби богато не було. Часом як пішло ся на лови, то на людинї аж шкіра трясе ся зі страху, мов на злодієви, що у чуже закрав ся. І ось раз погідного вечера зачав я намовляти своїх товаришів на лови; і хто був цїкавий, дав легко намовити ся. Около десятої години у вечір зібралось нас шїснайцять люда на оборі славного рибака Николая Кутельмаха: Звідти під командою вирушили ми в похід на Днїстер. Переходячи через лози, тихенько кождий ступав босою ногою по стежцї, яку люди видоптали попад яр. Аж тут нараз щось зашелестїло поміж лозиною і знов стало тихо. Всї стали мов з оковах, споглядаючи один на другого. „Що се"? спитав тихо один з нас. „Жандарм", відповів другий. Але в тій хвилї дав ся чути голос соловія, котрого ми збудили. Отже всї свобіднїйше віддихнули, тай рушили дальше, не озираючи ся і не зважаючи, що справдї за нами хтось поступав. Мовчки дійшли ми до води; — тут кождий зачав строїти своє ремесло і за малу хвилю всї були готові та на даний знак стали лїзти у воду. Заняли ми майже цїлий Днїстер в ширш і почали нашу роботу. Небо було ясне, місяць і зьвізди сьвітили мов би були наняті для нашої працї. Почали ся лови і не минуло й пів години, а вже кождий з нас мав дещо в торбі. Тихонько підсунулись ми під високий беріг, аж тут нараз щось блисло; та з берега хтось скочив до нас у воду. Зробив ся крик, тай всї почали утїкати, де хто міг, тільки один старенький чоловік зістав у водї, і сей бідняга відповів за всїх. Стоячи при самім березї, несподівано скочив на него жандарм, імив його в свої зелїзні кіґтї, та став його окладати кольбою, а відтак запровадив на постерунок, де списав протокол, записуючи нас всїх. Нїхто з нас сеї ночи не мав спочинку, бо по так страшнім нападї, де хто міг, ховав ся, гадаючи, що за ним жандарм летить. Так наші лови сеї ночи були найтяжші, за те на другий тиждень мали всї спочинок: по пять діб арешту та по пять корон гривни.

Написав *М. Кархут.*

Туреччина в Азії.

Через забір Італійцями провінції Триполіс стратила Туреччина минувшого року остатки своїх колись великанських посілостий в Африці. В сім році майже викинули балканські держави Туреччину з Европи, оставляючи їй на Балкані лиш місто Царгород і невеличку задморську околицю.

Але в Азії остали Туреччині ще величавські обшари землі, притикаючі до моря Чорного, Егейського, Середземного, Арабського і Перського заливу. Просторонь ся становить знамениту географічну і торговельну цілість.

Азійська Туреччина, що потрученю навіть величезних обшарів в Арабії, які тільки номінально узнає власть над собою турецького султана, обіймає 694.000 квадр. англійських миль, отже рівнає ся своїм обшаром Німеччині, Австро-Угорщині, Франції, Швайцарії, Бельгії і Голяндії — разом взятих. Ціла ся просторонь є з малими винятками урожайна і має здоровий клімат. Є се дійсно обіцяна земля: родить всякі збіжа і овочі, бавовну, оливу, вино і каву; має знамениті раси коний, гарний рогатий товар несчислені стада овець і посідає в нутрі землі неоцінені богатства. В провінції Курдистані поклади мідяної руди належать до найбільших в сьвіті; над берегами Чорного моря знаходить ся в великій обильности антрацит і желізо; в горах Таврус видобувають золото, срібло, антимон, сірку і олово; в Сирії знаходять ся величезні поклади соли, а Нижеслина Мезопотамія мають не менші нафтові жерела від Кавказу або Сполучених Держав: а всіх тих богатств в наслідок злої комунікації, нерозумної адміністрації і неупорядкованих політичних відносин, Турки майже не використовують.

Мимо сего европейські капіталисти охотно дають свої гроші на підприємства в Туреччині, тому, що се приносить їм великі відсотки. Майже ціла морська торговля Туреччини є в руках Англійців, рівнож як і телеграфічні заведеня; турецькі зелізниці і почти належать до французьких підприємств, в послідних часах також Німці почали будувати в Туреччині зелізниці на велику скалю.

Турецька держава повстала розбоєм і опирала ся не на народности, а на релігії. Турки ніколи не брали ся до управи ріллі, до ремесла і торговлі, лиш доставчували для великої своєї держави тільки офіцирів, урядників і духовних, — не дивота отже, що з великанських турецьких посілостий в Европі для Турків майже нічого не позістало, а скорше чи пізнійше така сама судьба жде також турецькі посілости в Азії.

Азійська Туреччина числить понад 18 мілїонів людности, але чистих Турків є в тім числі заледви 3½ мілїона, які мешкають в північно-західній части Малої Азії. Майже за Турків уходять також Татари і Туркмени (разом 2 мілїони), живучі в північних частях Таврійських гір.

Крім сеї 5½ мілїонової людности монгольського походженя, живуть в Малій Азії арійські народи: близько два мілїона Вірмен (христіяни) і півтора мілїона Лезгінів (половина з них магометанської віри), які мешкають в полудневій части від Кавказу і Чорного моря. Півтора мілїона Кудрів (магометани) живе між рікою Тигром а Перзією, а також около півтора мілїона Авхазів (магометани), потомків Галатів кельтійської раси, мешкає на захід від Вірмен і Лезгінів. Вкінци наймение 1 мілїон Греків займає береги Малої Азії від сторони Егейського моря.

Дальше на полудни живуть Семіти в числі 5 і пів мілїона людий. В Сирії і Палестині 2 мілїони Сирійців, які говорять язиком, що повстав зі старих семітських язиків, очевидно з великою домішкою иньших язиків, головно язика грецького і арабського. В Мезопотамії живуть мішанці, на пів Араби, які говорять своїм окремим язиком, спорідненим в дуже малій степени з арабською. Береги арабського півострова є замешкалі чистими Арабами, яких числять до 3 мілїонів. Сї всі народи сидять там з давних історичних земях.

Поза тим мешкають в малих групах, або в цілковитім розпорошеню Черкеси, Жиди, Цигани, Помаки (Болгари — магометанської віри) і Франки, якими на Сході зовуть всіх Европейців.

Тому, що Турків є не богато в відношеню до числа людности, яка замешкує краї належачі до турецької держави — а до сего Турки взагалі запогадливі в своїх пребогатих землях, отже не бракує Туркам охочих [illegible] космців, які хотіли би і азійські краї Туреччини розібрати між себе.

В першій мірі Англійці вважають береги Арабії за свою власність, а навіть вже заняли і обсадили своїм військом найлучшi морські пристани над Червоним морем і в Перськім заливі. Англійці мають також охоту на полудневу Сирію і полудневу Мезопотамію. Французи уважають Сирію за свою будучу власність. Росія є готова кождої хвилї заняти Лязгію, Арменію і Курдистан. Німці також оказують дуже великий апетит на половину Малої Азії і на Мезопотамію, що ані Росії, ані Англії не може подобати ся, Греки мають може найслушнійші права до берегів Малої Азії від сторони Егейського моря, вкінци Італійці може задоволили би ся полудневими берегами Малої Азії.

Крім сего до Палестини (сьвята земля) відносять свої права: Французи, Англійці, Росіяни, Німці і Італійці.

З сего всего показує ся, що Туреччина навіть в Азії не може відродити ся, бо не має на кім оперти ся — а свою дальшу екзистенцію завдячує лиш взаїмній зависти, яка панує між европейськими державами.

ВСЯЧИНА.

Винаходи жінок.

Звичайна є гадка, що жінки на поли винаходів ніколи не дорівнюють мущинам. Сему загальному понятю про неспосібність жінок до зробленя винаходів, перечать численні патенти уділювані жінкам рік-річно патентовими урядами всіх держав на зроблені винаходи. В 1809 р. одержала в Німеччині перша жінка патент за улучшену ткацьку машину, в 1815 р. друга жінка улїпшила машину до шитя черевиків. У Франції узискали в 1833 р. аж три жінки патенти за свої винаходи. На початку XIX. віку на 500 уділених патентів припадав один жіночий винахід, а в послідних лїтах припадає на 75 винаходів, видуманих мущинами, один патент жіночий. Які винаходи роблять жінки? Всїлякі — від телескопів і підводних лодок почавши, аж до ламп і гонок. Близше розглянене жіночих патентів виказує, що пять осьмих жіночих винаходів обіймають потреби домашнього житя. Отже на 713 патентів, які узискали жінки в протягу півтретя року, 146 дотичили улїпшеня в одіжи, 114 в кухонних прирядах, 35 відносили ся до меблів, 52 до праня і чищеня убрань, 3 були на нові машини до шитя, 83 на медичні приряди, 22 дотичили будівляних конструкцій, і т. д. Були однак між сими жіночими винаходами також улїпшеня до автомобілів, машин до писаня, друкарських машин, научних інструментів, вкінци нові прилади і машини, які для фабричного промислу принесли великі користи. Сї числа і рід винаходів доказують, що жінки не є позбавлені винахідчого змислу, як се загально через довгі віки думано.

Лїтаком через Середземне море.

Французькому летунови Ґарро удало ся недавно перелетіти Середземне море. Про його плян знали вже здавна, та його виконане видало ся знатокам авіятики так ризиковним, що против него підняли ся енерґічні протести. Ґарро удав, що він свою думку покинув, та не розголошуючи справи, вибрав ся експресом до Ст. Рафаель коло Марсилії. Тут піняв ся він на звичайнім апараті о 5 го. 32 м. досьвіта та полинув на південь. О год. пів до 12-ої перелетів над Сардинією, а о год. 1.45 мін. опустив ся на землю у Візерті коло Тунісу. Таким робом перелетів Ґарро 800 кільометрову ширину моря в 8 годинах і 13 менутах. Ґарро не брав з собою ніяких ратункових приладів, бо вони як він сказав — на случай нещасть тільки продовжили би його конане. Французьке міністерство війни запропонувало Ґаррови висилку ратункового корабля, який би слїдкував за ним, та сьмілий авіятор подякував за се. Не дивлячись на те, без його згоди вислано за ним корабель.

Нова система вязниці.

Правдивий переворот в житю вязнів і в поглядах на теперішну систему кари викликали зарядженя судових властий в провінції Онтеріо в Канаді. Засуджених на кару не вязнять там в грубих мурах, за кратами, але в сільських кольоніях, де вязні відбувають свою кару на сьвіжім воздусі, при здоровій господарській роботі. Супроти судових властий зобовязують ся вязні, які хочуть відбувати свою кару на кольонії, словом, що не втечуть, і доси тільки дуже мала часть вязнів утїкла. Почин до сеї реформи вязниці дав секретар канадійської провінції Онтеріо, називском Ганна. Оснував він на 1,200 акровій прерії карну фармерську кольонію, де 400 вязнів працюють над управою ріллї. Ґрунти, які передше представляли вартість кількох долярів, через управу вязнями підскочили в ціні до 100 долярів за акер. Вязні не носять спеціяльних арештантських одягів, не мають оголених голов, сплять і їдять у спільних просторих комнатах, та заряджують кольонією самі. Де шукати причини, що вязні, між якими знаходять ся великі проступники, не надуживають полищеної їм на кольонії свободи?... Безперечно причина лежить в тім, що може не одні з них тут перший раз переконали ся, яке моральне внутрішне вдоволенє дає чоловікови чесна, ретельна праця та се душевне пересьвідчене, що вони суть прецінь потрібними і пожиточними членами суспільности.

Число Жидів на цілім сьвіті.

Після статистичного атлясу Л. Гікмана на р. 1913-ий є на цілім сьвіті 12.428.000 Жидів, так що вони творять 0.7 проц. цілої людности. З того числа припадає на Галичину 900.000 Жидів, то є 11.1 проц. цілої людности, на Польське Королївство 1,538.000 себто 14 проц. цілої людности. Найбільший процент творять Жиди між населенєм Нового Йорку, де їх на 5 мил. мешканців є 16 процент. Відтак щодо висоти жидівського проценту йде Варшава. Живе там більше Жидів, як у Франції, Болгарії й Італії, разом взятих.

Чому спимо?

Вже від давна добачувано причину сну в змученю мозкових клїтин. В найновійших часах робили над сим досліди три француські учені і провірили на зьвірятах, що із змученя виступають на мозкових клїтинах темні пятна. Коли теч з такого „змученого" мозка встрикнено псови, то він зараз заснув. Темні пятна мають уступати з мозка підчас сну. Дослїдники виносять з сего, що то само діє ся в людськім мозку. Із умученя витворюють ся ріжного рода отруї, котрі [illegible]

Поява скаженого вовка.

З Долинщини пишуть: Сонце загріло в наших горах. У всіх появила ся надія, що можна буде дещо з поля вратувати, аж тут навістило наші гори друге нещастє. На полонинах поміж Людвиківкою а Вишковом появив ся скажений вовк. Пастухи з гір візвали до помочи сільське населенє. На сей поклик поспішили люди в більшій скількости в полонини. Тут представив ся їм страшний вид; двайцять штук скажених волів треба було сейчас вбити. 112 штук рогатої худоби творило одну збиту масу. Зараз на другий день по прибутю людий впав знов вовк між худобу. Люди рушили на ратунок і тоді вовк кинув ся на плечі Венцля Штекбавера з Людвиківки і на його плечах скаженого хижака убито. Штекбаверови вовк не наніс рани, бо він був у кожусі, котрий вовк зубами видер. Та з переполоху лежить Штекбавер тяжко хорий. З осталих волів 10 вже також убито, бо появили ся познаки скаженини. Разом вбито 30 штук, а осталі 102 штуки остають під обсервацією. Повбивані штуки є власностию Німців кольоністів громади Людвиківка. Ціле наше селянство затрівожене, бо на полонинах є тепер до пять тисяч штук худоби. Люди кажуть, що вовків крутить ся безлїч. Отсим то належало би зарядити облаву, тимчасом власти не роблять нічого.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:

о. Дмитро Хомяк, West Ave. & Beech St., Mt. Carmel, Pa.

Предсідатель:

Дмитро Капітула, Box 565, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:

Марія Білик, 1710 W. 44th St., Chicago, Ill.

Місто-предсідатель:

Василь Суван, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:

Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:

Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:

Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:

о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.

Стефан Милянович, 193 Grand St., Jersey City, N. J.

Йосиф Ялечно, Box 156, Ramey, Pa.

Радні:

Іван Глова, 521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.

Николай Ваверчак, 720 Charles St., Perth Amboy, N. J.

Володимир Каськів, 56 Sussex Str., Jersey City, N. J.

Петро Мотало, 1436 W. Erie St., Chicago, Ill.

о. Мирон Данилович, 11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.

Андрій Ґальчак, 237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":

Осип Стеткевич, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":

Андрій Савка, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сіменович, предсідатель, 4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.

А. Горбаль, касієр, 135 Main St., Derby, Conn.

Е. Струтинська, секр., 714 Bickerdike St., Chicago, Ill.

о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.

Д. Андрейко, 147 Broad St., New Britain, Conn.

Др. І. Копистянський, W. Pine St., Shamokin, Pa.

Ю. Павчак, 68 N. 8 St., Brooklyn, N. Y.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. Оголошеня братських мітинґів поміщують ся в часописи безплатно, але тільки один раз. Ті оголошеня мусять бути в руках редакції найпізнійше в суботу перед виходом кождочасного числа. Оголошеня братських балів, концертів, театральних представлень і т. п. забав приймають ся до друку по 5 центів від кождої друкованої стрічки. Належитість за ті оголошеня треба слати наперед.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Пр. Богородиці, від. 259, повідомляє всіх своїх членів, що триквартальний мітинґ відбуде ся в неділю 19-го жовтня с. р. в гали Возняка на рові 47-ої і Павліна улиць. Початок точно о год. 2-ій попол. Є обовязком кождого члена явити ся на тім мітинґу тому, що крім касового справозданя маємо дуже важні справи до полагоди. Довгуючі члени мають на мітинґу вирівнати свої залеглости. Коли сего не зроблять, будемо мусіти їх засуспендовати в членських правах, або цілком виключити з Братства і з Р. Н. Союза. — Т. Пелех, предс.; Е. Скородинський, секр.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 85, повідомляє Тому Поливку і Розалію Устяновську, щоби зголосили ся до місцевого секретара на понизшу адресу найпізнійше до дня 15. жовтня с. р., бо в противнім разі будуть виключені з братства і з Р. Н. Союза. — О. Sharawarko, Box 186, Hazleton, Pa.

ГОЛИЙОК, МАСС. Бр. сьв. Івана Хрестителя, від. 52, подає до відома всім своїм членам, що річний мітинґ відбуде ся дня 19-го жовтня (октобра) с. р. о год. 2-ій попол. під ч. 24 Олівер стр. Буде касове справозданє і вибір нового Уряду, тому кождий член має явити ся на мітинґу. Піднас мітинґу будемо принимати нових членів до Братства без оплати вступного, а до Р. Н. Союза після статута. — Ів. Хрінак, предс.; Ів. Бабяк, кас.; Сом. Вавришин, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Богдана Хмельницького, від. 359, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбуде ся в неділю, дня 19-го с. м. о 2-ій год. попол. в звичайнім місци збору. Є важні справи до полагоди, тому кождий член має на мітинґу явити ся. — А. Смик, секр.

ЖЕРТВИ НА ФОНД „РІДНА ШКОЛА" В ГАЛИЧИНІ.

На хрестинах у п. Павла Грабовського в Мілвил, Н. Дж. зложили жертви слідуючі добродії: П. Грабовський, І. Щур, М. Кава по $1.00; П. Процишин, І. Проконів, І. Фіялка, Н. М. Юркевич, Г. Чернихівський по 50 цнт.; А. Понятя 25 цнт. — Разом $5.75

Збіркою заняв ся п. Іван Щур; гроші на адресу „Свободи" надіслав п. П. Процишин. Всїм поважаним жертводавцям складаємо щиру подяку. Дай Боже, щоби в будучности не відбуло ся більше в Мілвил ніякі весіля або хрестини, деби не зібрано складку на народні цїли. Нехай сьвіт знає, що Русини в Америцї не відмовляють ніколи своєї лепти на потреби народа.

Оголошено в ч. 39. „Свободи" 72.75

Загальна квота $78.50

НА РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

зібрав п. Мих. Кухта на весїлю у п. С. Кицея в Джерзи Сіти $1.45

Повисшу квоту передано кас. Нар. Дому, п. В. Костенькому.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

СПИС І ЦІННИК КНИЖОК, КОТРІ МОЖНА ДІСТАТИ В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ".

*Американець, веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мази. Прощанє з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по поли. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна............ 30 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповіданє „Стадник". — Ціна .... 25 нцт.

*Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

*Доля галицької сироти. — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, камінє і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони жиють. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба кляс і длячого робітники орґанізують ся. — Ціна 10 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьмівають, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнійше оповіданє з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоди (вірш). Найбільший духовий поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шапи? Ангел та пустельник (оповіданє). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

*Житє і Твори Івана Франка. — Ціна 10 цнт.

Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлі. — Зміст: Журавлі (вірш). Закутник (оповіданє). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповіданє про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

*Жіночий язик, індіянська казка. Невдалий линч, оповіданє. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповіданє). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини". — Ціна .... 10 цнт.

*Казни за циганів. — Ціна .... 10 цнт.

Казни про жидів. — Зміст: як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибн, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповіданє). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конґо. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

*Оповіданє про Алї Бабу і сорок розбійників. Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землї і як витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

*Під прапором свободи. Вибір патріотичних деклямацій. — Ціна .... 30 цнт.

*Пісні про Канаду і Австрію. Пригоди з житя еміґрантів, писані вершом. — Ціна 40 цнт.

*Пісні під нотами, друковані на почтових картках. Серія складаєсь з 12 ріжнородних пісень. 1) „Думи мої", слова Шевченка, сольо. 2) „Гей по синьому морю хвиля грає", Паруб. хор. 3) „За Неман іду", дует. 4) „Ой мати, мати, москаль в хаті", сольо. 5) „Кохав мене батько", сольо. 6) „Повій вітре на Вкраїну", сольо. 7) „За тучами, за хмарами", дует. 8) „Заручена та Одарка", жін. хор. 9) „Ой я нещасний, що маю діяти", сольо. 10) „Докиж мені журити ся", сольо. 11) „Я циганка, пишний квіт", сольо. 12) „Ой ти Боже милосерднии", мішаний хор. — Ціна за цілу серію (12 пісень) .... 35 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповіданє славного американського писателя Марка Твейна в перекладї В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповіданє). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (опов.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна .... 10 цнт.

*Промови, деклямації і желаня на хрестинах, заручинах і весілю для кумів, старостів і дружбів. — Ціна ....10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землї (з 22 образками). — Розкази про будову землї і її передпотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть I. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартївливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .... 10 цнт.

Релїґійні віруваня старинних народів. — Зміст: Релїґія Єгиптян. Релїґія Халдейців. Первісна релїґія Індусів. Ісповідники релїґії Брама. Релїґія Будди. Релїґія Перзів. Релїґія Жидів. Релїґія Греків. Релїґія Римлян.—Ціна 20 цт.

*Русько-анґлїйський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись анґлїйської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтира). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італїйців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луіс, Мо. Дві левади (оповіданє). Дещо цікавого. Зі сьвіта.—Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій душі. Не виносить ся серце вже моє (вірш). Потреба літератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провеснї у ранці (вірш). Війт (оповіданє). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козаччини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповіданє з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповіданє М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна .... 20 цнт.

Страйк. — Сценічний образ в трох діях з житя хлїборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Ворожене будучности для женщин. Ворожене будучности для мущин. — Ціна .... 15 цнт.

*Хлопська доля. — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлї економічнім). — „Земля Рече" — Ціна ...... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповіданє). З гір (вірш). За землю (оповіданє). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вояк пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на земли? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всї раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛЇҐІЙНІ.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя, звичайна оправа	1.00
Бог Надежда Моя, кістяна оправа	2.00
Бог Радость Моя, кістяна оправа	1.40
Віночок, для молодіжи, звич. оправа	28
Дорога до неба, кістяна оправа	1.00
Дорога до неба, скіряна оправа	90
Дорога до неба, малий, звич. оправа	32
Друг Душі, кістяна оправа	1.30
Друг Душі, малий, звич. оправа	50
Зборник Богомолений, звич. оправа	80
Горі імієм серця, скіряна оправа	1.10
Горі імієм серця, звич. оправа	34
Хліб Душі, кістяна оправа	1.80
Молитвослов для католицьких лиць	1.20
Помилуй нас Боже, для молодіжи, скіряна оправа	80
Помилуй нас Боже, звич. оправа	50
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних	10
Ангельський хор, збірник народ.-церков пісень під ноти ч. I.	25
Ангельський хор, часть II.	5

ДРУКИ:

Книжочки платничі для вписуваня місячних вплат членів до Братств і Товариств, 50 штук	3.50
Метрики хрещеня, шлюбу і смерти, штука	3
Поминник за померших	10
Листові папери. Листи з вінєтою Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лікарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен виписати виразно всї титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить посилати гроші через почтовий або експресовий мони-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краянів забере їм книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за посліплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Найбільша українська часопись і орґан Р. Н. Союза в Америці

ВИХОДИТЬ КОЖДОГО ТИЖНЯ В ЧЕТВЕР.

„СВОБОДА"

21-ий рік видаваня.

ПЕРЕДПЛАТА.
В Америці:
на цілий рік.........$2.00
на пів року..........$1.00
В краю на рік........$2.50

Щоб розбудити між нашим народом живійший просьвітний рух та заохотити його до частїйшого читаня, часопись наша предкладає слїдуючі

СПЕЦІЯЛЬНІ ОФЕРТИ:

Хто пришле $2.25, буде мати заплачену „Свободу" на цілий рік, а кромі сего дістане книжку „Псалтир", яка сама коштує $1.00.

Хто пришле $3 25, буде мати заплачену „Свободу" на цілий рік а в додатку дістане книжку „Біблія Нового Завіта", яка коштує $2.00.

Хто пришле $2.00, буде мати заплачену „Свободу" а кромі сего дістане даром книжок за 75 цнт., які може собі вибрати з побіч поданого Спису книжок.

Хто приєднає нового передплатника і пришле за него річну передплату ($2.00), той дістане за свій труд книжочок за 25 цнт., а новий передплатник, незалежно від сего, книжок за 50 цнт.

Молитвенників як і книжок, при яких титулах суть подані зьвіздки, не даєсь напремії. — Передплатники з Канади доплачують до кождої висше наведеної суми о 25 центів більше.

Хто хотївби посилати „Свободу" до старого краю, платить о 50 цт. більше.

Замовленя і гроші шліть на адресу:

„SVOBODA", 83 Grand St., Jersey City, N. J.

НОВІ КНИЖКИ!

РУСЬКА КНИГАРНЯ

отримала богато нових книжок, котрі суть:

Петрії й Довбущуки — чудесна повість у 2-ох частях, д-р І. Франко	75 ц.	1.000.000, оповідання	25 ц.
Образки з громадянського розвитку Русинів — з образками	75 ц.	Історія одної дівчини	20 ц.
На білих скалах	60 ц.	Чорні маски	20 ц.
Куди ідеш Господи? (Quo Vadis?) Г. Сінкевича	50 ц.	Атлас в українській мові	$1.00
Полонений на Кавказі	15 ц.	Історія Козаччини	45 ц.
Історія Українського письменства	$2.00	Літературні Характеристики укр. письменників, І. і ІІ. часть	$1.00
О 12 таблицях, чудесні байки	30 ц.	Перед сходом сонця	25 ц.
В цедилю рано зіля копала	90 ц.	Як я то баяу	30 ц.
Давне й нове — Мій Ізмарагд, поезії І. Франка	$1.50	Нетри	90 ц.
Твори Тараса Шевченка, І. і ІІ. том	$1.60	Хто ще не мас нехай замовить собі „Що стало ся з Рудельфом?" австрійським престолонаслідником — незвичайно інтересна історія, 220 сторін і богато образків	60 ц.
Смерть бога	35 ц.	Конець Титаніка	40 ц.

Замовляйте натальоги книжок даром!

RUSKA KNYHARNIA
850 Main St., Winnipeg, Man., Canada.

— 67 —

усі були-б кинулись на него мов зьвірі і вбили-б його на місці швидше, ніж би в їх головах засвитала застанова, що вони роблять і по що і за що.

А Баран тимчасом біг не спочиваючи. Тепер він не тарабанив раз-у-раз, мовчки пробігав тісними вуличками, де-де перескакував через плоти і пробігав огородами з одної вулиці в другу, і тілько на роздорожах, у глухих і темних заулках, де було зовсім пусто, він зупиняв ся і розсипав голосний туркіт свойого імпровізованого тарабана. Сей туркіт був немов знаком алярму для юрби його нагінців. З поблизьких вуличок і з дальших площ лунали їх окрики, тріщали плоти, чалапали важкі кроки і з скаженим завзятєм розлягали ся крики:

— Тримай! Лапай!

Ся дика, безтямна погоня трівала вже майже годину. Баран з десять разів змилював сліди, відскакував на бік, пропускав своїх нагінців поуз себе, зміняв напрям своєї втеки. Він бігав по вулицях без пляну, тілько кермуючись криками та стуками, що лунали то поза ним, то з лівої руки, то з правої. Він оббіг уже значну часть міста, всюди сіючи забобонний переполох, трівогу та неспокій. Увесь спотілий, задиханий і перетомлений він ледво дихав, у його висках кров стукала мов

— 69 —

голоси погоні і ціла купа сторожів, Жидів, панів, поліціянтів увалила ся в тісний заулок, стукаючи, кричачи, спотикаючись, клянучи, а тілько від часу до часу видаючи дружні окрики:

— Лапай! Тримай!

Баран увесь тремтячи скочив за якийсь паркан і сховав ся за невеличким прибудівком. Уся купа бігцем, мов стадо волів, провалила поуз нього. Коли вже були досить далеко, Баран вискочив із своєї криївки і пустив ся бігти іншою вуличкою в іншим напрямі, а пробігши зо сто кроків, раптом задроботів на своїм тарабані, аж в ухах залящало.

— Лапай! Тримай! Онде він! А що, не казав я! — чути було здалека крики погоні, а за кілька мінут застогнала земля під ногами шаленої купи, що з гомоном, реготом, оханєм та прокляттями гнала тепер уже по духу в слід за Бараном. По що властиво вони бігли, чого хотіли від Барана, вони й самі не знали. Се був якийсь інстинктовий рух, у якому тонула індивідуальна свідомість кождого. Можливо, що коли-б вони були тепер догонили Барана, одна якась гумористична увага була-б довела їх до вибуху сьміху, але не меньше можливе й те, що в такім разі хтось один був би підняв руку на Барана, а за його прикладом

— 70 —

XI.

Майже останні з тої купи відійшли Шварц і Шнадельський.

Вони проводили сю ніч у Стальського. Здибавши ся з ним ще десь коло осьмої вони пару годин просиділи в шиночку, пючи пиво і балакаючи. Стальський мав уже трохи в голові і коло десятої встав і мовив до обох товаришів:

— Що нам тут сидіти? Ходіть до мене. Стрітимо новий рік у родиннім кружку.

Шнадельський почав вимовляти ся.

— Може вже пізно. Може вашій пані наробимо клопоту?

— Е, що там моя пані! Не турбуйтесь про неї. Ходіть! Можемо зовсім не займати її.

І Стальський набравши в склепику ріжних віктуалів та напитків гукнув на фіякра і всі три поїхали до його дому. В гостинній було темно, але в Регіниній спальні ще сьвітило ся. Стальський почав стукати. Прийшлось чекати досить довго, поки з кухні не вийшла служниця зо сьвічкою і не відчинила. Регіна хоч не спала, але як звичайно, так і тепер не виходила зі своєї спальні.

— Пані певно спить уже, — мовив пошепки Шнадельський, роздягаючи ся зі свойого плаща.

— 71 —

— Ні, не спить, — голосно сьміючись мовив Стальський. — Прошу, панове, зовсім без церемоній. Будьте як у себе дома.

І він почав наказувати служниці, щоб як найшвидше наставила самовар і принесла якої треба було посуди. За кілька мінут усі три товариші сиділи при столі, торкались склянками, пили і закусували. Розмова, зразу ведена несьміливо, притишеними голосами, робила ся щораз голоснійшою. Шнадельський оповідав масні анекдоти, що збуджували гучний регіт, а Шварц пробував навіть затягати пісень.

В тій хвилі нечутно отворили ся двері від покою ліворуч і в них стала Регіна, вся в чорному, бліда, мов із воску виліплена. Голосом ледви чутним зі зворушення вона промовила:

— Перепрашаю панів, але я сьогодні нездорова. Може-б панове були ласкаві забавляти ся трохи тихійше.

Шварц і Шнадельський машинально обернули ся на кріслах у той бік, відки почули голос і тілько в слідуючій хвилі догадали ся встати. Але Стальський очевидно чекав уже на щось подібного з боку своєї жінки, бо не кажучи ані слова, схопив ся з місця, підбіг до неї і обнявши її за стан енергічним рухом втягнув її до гостинної.